MINISTERUL DE INTERNE

MARILE BĂTĂLII SECRETE ALE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

1977

MINISTERUL DE INTERNE

MARILE BĂTĂLII SECRETE ALE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Pentru uzul cadrelor Ministerului de Interne

Nr. 559

SERVICIUL EDITORIAL, PRESĂ ȘI PROPAGANDĂ ÎN RÎNDUL POPULAȚIEI
București — 1977

Traducere realizată de maior BOLDEA SORIN IOAN

Coperta executată de maior VICTOR JERCA

CUVÎNT ÎNAINTE

„Marile bătălii secrete" dintre serviciile de informații ale statelor beligerante sau ale rezistenței popoarelor ocupate se referă la acțiuni îndrăznețe de spionaj și comando din timpul celui de-al doilea război mondial, concepute, organizate și realizate cu meritele și scăderile lor profesionale sau conjuncturale.

Aportul instructiv al unor astfel de acțiuni nu se diminuează o dată cu trecerea anilor și următorul exemplu este elocvent în acest sens.

Rețeaua de spionaj „Interallié", a rezistenței franceze, care furniza informații pentru Intelligence Service, folosea — în afara altor sisteme de legătură — un agent care călătorea periodic cu expresul de Paris-Marsilia (cînd o parte a Franței era ocupată de Germania nazistă). Acesta se urca în tren doar pentru cîteva stații, timp în care intra în W.C., deșuruba un conteiner din spatele oglinzii, scotea instrucțiunile, punînd în schimb informațiile culese, apoi reînșuruba obiectul. La cîteva stații după ce acesta cobora și făcea calea întoarsă, un altul urca și prelua, în același mod, informațiile.

...Cu cîțiva ani în urmă, securitatea română a descoperit și lichidat un caz în care un serviciu de spionaj occidental folosea aceeași metodă de transmitere a informațiilor în trenul internațional București-Paris. Aceste conteinere se păstrează și azi și sînt prezentate tinerilor ofițeri în cadrul unor activități de instruire.

Prezentul volum cuprinde acțiuni de spionaj științific, tehnic, politic și militar. Dacă într-o lucrare de spionaj apar numele unor personalități ale științei mondiale, aceasta se datorează faptului că ele au fost atunci pionierii unor realități

profunde de astăzi în domeniul științifico-tehnic și în special al aplicării cuceririlor respective pe tărîm militar.

Cît despre actualitatea „tînărului geniu de la Peenemünde", e destul dacă arătăm că Werner von Braun și-a adus o contribuție decisivă, în anii noștri, la cucerirea Lunii!

Dar să începem cu... începutul. În activitatea de spionaj, de cele mai multe ori începutul este dat de mijlocul de bază — rețeaua informativă. Cronologia acțiunilor care au dus în final la distrugerea bazei de rachete din insula Usedom dovedește că informația primară a constituit-o — și de data aceasta — semnalarea pe care a făcut-o o informatoare, și anume că un subofițer S.S. de care ea era aparent îndrăgostită era de loc din Peenemünde și într-o discuție i-a confiat că acolo se lucrează la o uimitoare și sigură armă secretă, care ar putea aduce victoria hitleriștilor.

Tot munca informativă a stat la baza identificării locului unde se afla arestat „Il Duce", păzit de italieni. Un vînzător de fructe a aflat că Mussolini ar fi deținut într-o vilă. Această informație primară l-a determinat pe Skorzeny s-o verifice, prin locotenentul Warger, simulînd un pariu (pe care desigur l-a „pierdut") cu vînzătorul respectiv, „susținînd" că șeful fasciștilor italieni ar fi mort, la care spiritul latin al interlocutorului său a reacționat prompt, confiindu-i tot ce știa.

De remarcat că activitatea informativă a fost dusă de rețele de zeci și sute de agenți anonimi, care făceau, într-o formă sau alta, parte din rezistențele franceză, norvegiană, poloneză sau italiană, ce luptau fără răgaz împotriva ocupantului. Alteori însă, informațiile erau — sau se pretindeau a fi — culese individual, ca în cazul cameristului personal al ambasadorului britanic din Ankara, misteriosul Cicero.

Printre metodele folosite, și observarea directă ocupă un loc important. Pentru culegerea unor informații prin această metodă, un inginer chimist a închiriat un bar din apropierea unui aeroport militar, din care observa și își nota toate mișcările avioanelor inamice, reușind astfel să furnizeze informații exacte cu privire la dislocarea trupelor și tehnicii de luptă germane.

Au fost și cazuri cînd informațiile primare n-au fost furnizate de rețeaua informativă, ori nu s-au obținut prin observare directă sau exploatare informativă, ci pur și simplu erau extrase din presă. Asemenea greșeli sînt posibile și astăzi, oriunde, cu atît mai mult cu cît diversitatea mijloacelor mass-

media creează astfel de condiții, dacă nu se iau măsuri adecvate de pregătire contrainformativă a tuturor celor ce mînuiesc date și documente ce ar putea interesa în vreun fel serviciile de spionaj.

Sistemele de legături — personale și impersonale — între cadre și agenți ai serviciilor de spionaj și între aceștia și centralele respective dovedesc varietate și ingeniozitate, gama lor cuprinzînd o mare diversitate de locuri unde se pot organiza căsuțe poștale, transmisii radio codificate, întîlniri nocturne în parcuri, pe străzi lăturalnice, semnalizări luminoase sau acustice, parașutări, imersiuni etc.

Tocmai sistemul de legătură caută contraspionajul să-l descopere, încercînd, și deseori reușind, să se interpună în acțiuni de intoxicare a spionajului inamic, cu ajutorul unor agenți dubli.

Dar acțiunile de inducere în eroare sînt folosite cu succes și în cadrul unor acțiuni de comando (care de fapt se pot crea numai în urma unor reușite activități de informații). Astfel, Skorzeny a pătruns cu comandoul său în spatele trupelor americane, avînd oamenii travestiți în uniforme ale armatei S.U.A., și a furnizat „informații" unităților și subunităților aliaților pînă cînd a produs haos printre acestea.

La rîndul lor, englezii, cu 8 aparate de tip Mosquito (avioane de vînătoare germane), au apărut sub cerul Berlinului presărîndu-l cu fîșii de staniol, care, recepționate de radarurile hitleriste, au declanșat alarma. Urmarea acestei acțiuni a fost că toate avioanele germane s-au ridicat în apărarea capitalei lor, care însă în realitate nu era amenințată. Surpriza a fost completă cînd 571 de bombardiere britanice au apărut, în cu totul altă parte, deasupra Mării Baltice, atacînd și lovind grav Peenemünde, care nu mai putea fi apărat de germani.

Una dintre problemele majore ridicate de activitatea de spionaj și de acțiunile de comando a fost și rămîne selecționarea oamenilor. În operațiunea „Frankton", din 30 de oameni selecționați și antrenați, au pornit la acțiune doar 12, au ajuns s-o realizeze 4 și s-au reîntors învingători numai 2. Dar aceștia au făcut ceea ce se putea realiza cu aportul uman și tehnic a nu mai puțin de 3 divizii... A recunoscut-o însuși primul ministru britanic !

...Pentru că oamenii „marilor bătălii secrete" trebuie să aibă calități și posibilități deosebite și... un dram de noroc. Despre ei și acțiunile lor, în rîndurile ce urmează...

TREI TORPILE UMANE ÎN PORTUL ALEXANDRIA

În Buletinul de război nr. 585 din 8 ianuarie 1942, Cartierul general al Forțelor armate italiene comunica : „În noaptea de 18 decembrie, mijloace de asalt ale marinei italiene, penetrate în portul Alexandria, au atacat două nave de război engleze ancorate la țărm. Numaidecît s-a confirmat că nava de război «Valliant» a fost avariată grav și s-a scufundat în bazin, unde se găsește și acum". În ziua următoare, Buletinul nr. 586 adăuga : „În acțiunea desfășurată în portul Alexandria de mijloacele de asalt ale marinei italiene, anunțată în buletinul de ieri, a rezultat, după precizări ulterior stabilite, că în afară de «Valliant» a fost avariată, de asemenea, o a doua navă de război de tipul Barham".

Pagubele cauzate flotei engleze din Mediterana de mijloacele de asalt italiene erau însă mult mai grave și se adăugau celor suferite de Royal Navy în cursul ultimei luni. În legătură cu aceasta, Churchill scria : „În timp ce îmi petreceam timpul la Palm Beach redactînd telegrame și însemnări, am primit vestea urîtă despre atacul «torpilelor umane» italiene în portul Alexandria, în urma cărora au fost scoase din luptă «Queen Elisabeth» și «Valliant». Această nenorocire, care făcea cît toate alte pierderi navele din acel timp la un loc, era încă și mai neplăcută dacă se ia în considerare momentul critic cînd s-a produs. I-am înțeles imediat gravitatea. Flota de război din Mediterana a încetat să existe pentru moment, și cu asta și supremația noastră navală pentru apărarea Egiptului împotriva unei invazii directe a teritoriilor de peste mări".

Pierderile pricinuite lui Royal Navy au debutat de fapt la 13 aprilie 1941, cînd portavionul „Ark Royal", în timp ce se reîntorcea din Malta, unde transportase un grup de „Hurricane", a fost torpilat în largul Gibraltarului de submersi-

bilul german „U-81". La 25 noiembrie, cuirasatul „Barham", ieșit din portul Alexandria, a fost lovit și scufundat de trei torpile lansate de pe „U-331". La 10 decembrie, în sfîrșit, avioanele japoneze au scufundat, în golful Siam, cuirasatele „Prince Of Wales" și „Repulse". Acțiunea italiană din portul Alexandria, codificată G.A. 3 le-a succedat cronologic pe cele de mai sus.

Protagoniștii acestei acțiuni au fost șase oameni, trei torpile * manevrate de ei și un submarin.

Operațiunea G.A. 3 s-a declanșat la 3 decembrie 1941, cînd submarinul „Scire", comandat de C. F. Junio Valerio Borghese, a părăsit portul militar La Spezia. Pe puntea sa, pregătită special pentru scopul de a fi mai cuprinzătoare, erau ascunse trei „scroafe" marcate cu numerele 221, 222, 223. La 9 decembrie submarinul a ajuns la Port Lago, în insula grecească Leros, de unde au fost luați la bord operatorii sosiți din Italia cu avionul. Aceștia erau locotenentul de vas Luigi Durand De La Penne (șeful grupului), căpitanul de geniu naval Antonio Marceglia, căpitanul de arme navale Vincenzo Martellota și „secunzii" lor, scafandrul șef Emilio Blanchi, locțiitorul șef scafandru Spartaco Schergat și scafandrul șef Mario Marino. Echipajul de rezervă era compus din locotenentul medic Giorgio Spaccarelli, locotenentul Luigi Feltrinelli și din „secunzii" lor, locțiitorul șef scafandru Armando Memoli și scafandrul Luciano Savare.

Potrivit planului, submarinul „Scire" trebuia să-i ducă pe „asaltatori" cît mai aproape posibil de portul Alexandria, fără însă să treacă peste barajele de apărare. Pentru a se folosi de fazele mai favorabile ale lunii, acțiunea trebuia să fie dusă la capăt într-una din nopțile dintre 14 și 20 decembrie, alegerea nopții exacte depinzînd exclusiv de certitudinea găsirii în port a majorității unităților de luptă ale flotei bri-

---

* Torpila umană, supranumită și „scroafă", avea denumirea tehnică S.L.C. (torpilă de cursă lentă) și se întrebuința ca mijloc de asalt subacvatic. Era lungă de 6,70 metri și avea diametrul de 53 cm. Se putea scufunda pînă la 30 metri ; avea o autonomie de circa 10 mile și o viteză maximă de 2,5 mile la oră. Motorul electric era instalat în partea posterioară și acționa elicea din spate.

Explozivul (circa 300 kg) era așezat într-o extremitate separată și avea prevăzut un inel pentru fixarea la țintă. Torpila era manevrată de doi oameni urcați călare ; în față, pilotul, în spatele său, secundul. Amîndoi erau dotați cu cîte o cutie ermetică și un aparat de respirat sub apă ; în timpul navigației, primul era protejat de un parbriz și manevra dispozitivul cu un volan ; al doilea avea la dispoziție o pîrghie de comandă pentru imersiune rapidă. (N.T.)

tanice. Această sarcină revenea recunoașterii aeriene italiene și germane. „Scire" a trecut de Leros în dimineața de 14 decembrie și apoi s-a menținut în largul mării. La 17 decembrie C. F. Junio Valerio Borghese a primit o telegramă care spunea : „Se confirmă prezența în port a două nave de luptă. Probabil portavioane. Atacați". Submarinul „Scire" s-a apropiat de Alexandria și către ora 18,30 din 18 decembrie se găsea în poziția prestabilită. Misiunile au fost astfel distribuite: echipajul Penne-Bianchi urma să atace o navă de luptă care, după semnalul de recunoaștere aeriană, trebuia să se găsească la locul de odgon nr. 57 ; echipajul Marceglia-Schergat s-a îndreptat spre o altă navă de luptă semnalată la locul de odgon nr. 61 ; echipajul Martellota-Marino trebuia să meargă să caute portavioanele.

La ora 20,47, cu asistența a două echipaje de rezervă, cele trei torpile au fost coborîte în mare. Condițiile lansării la apă erau excelente, așa că cele trei echipaje au dus la bun sfîrșit in mai puțin de două ore manevra de apropiere de port și au avut pînă și timpul de a-și pregăti rapid o gustare. Apoi au început căutarea, printre obstacole, a unui loc pe unde să pătrundă în port. Spre norocul lor, în larg au apărut pe neașteptate trei torpiloare engleze și santinelele le-au deschis una dintre intrările portului, scoțînd plasa făcută și aplicată special pentru protecție. Cele trei „torpile umane" s-au plasat pe dîra de apă lăsată de cele trei torpiloare și au reușit astfel să traverseze sistemul de apărare portuar. O dată depășit acest obstacol, echipajele de asalt italiene s-au despărțit pentru a ajunge la obiectivele fiecăruia.

De La Penne a localizat prompt nava de luptă care i-a fost stabilită ; era „Valliant" (dislocament 27.500 tone, armament compus din 8 tunuri de 381 mm și 14 de 152 mm, echipaj de peste 1 100 oameni). Nava era înconjurată de o rețea de apărare contra torpilelor susținută de plute, care însă au fost depășite de italieni. Trecuse cu puțin de ora 2 din 19 decembrie. În timp ce a început să atingă chila lui „Valliant", torpila lui De La Penne s-a stricat și s-a scufundat. Crezînd că secundul său, scafandrul Bianchi, a dispărut, locotenentul a decis să continue singur și prudent să tîrască torpila pe fundul mării, cu forța brațelor, pînă cînd o va așeza temeinic sub chila navei. Această operație i-a luat 40 de minute, dar a reușit să plaseze torpila în fața părții mai slabe a navei. Cînd a ieșit la suprafață, De La Penne a fost iluminat și descoperit de un proiector. Devenind ținta unei rafale de mitralieră, a căutat

salvare pe geamandura prorei cuirasatului, unde l-a găsit pe scafandrul Bianchi aflat în revenire după un leșin. Un motoscaf coborît în grabă de pe cuirasat i-a ajuns imediat pe cei doi sabotori și i-a făcut prizonieri. După ce au fost conduși într-o baracă din vecinătatea farului Ras El Tin, au fost supuși interogatorului, dar nu au dezvăluit scopul misiunii lor. La ora 4 dimineața au fost duși la bordul lui „Valliant" și închiși într-o cală. Apoi li s-au oferit rom și țigări și au fost invitați în mod repetat să facă mărturisiri.

Într-un raport ulterior, Durand De La Penne a redat astfel evenimentele ce au urmat prinderii lor : „Cînd mai erau circa 10 minute pînă la explozie, am cerut să vorbesc cu comandantul și am fost dus pe pupă în fața sa. I-am spus că peste cîteva minute nava sa va sări în aer, că nu mai este nimic de făcut și că, dacă vrea, ar putea să-și salveze echipajul. Comandantul mi-a cerut din nou să-i spun unde am plasat încărcătura și întrucît nu i-am răspuns m-a condus în cală. În timp ce traversam coridoarele, auzeam strigăte nedeslușite și vedeam numeroși marinari alergînd către pupă. După cîteva minute s-a produs explozia. Nava s-a zguduit foarte tare și s-a înclinat spre stînga. Luminile s-au stins și sala a fost inundată de fum. Mi-au apucat lanțurile care, fiind agățate de plafon, au căzut în momentul exploziei. N-am avut răni ; doar un genunchi mă durea, fiind lovit de una dintre cătușe în cădere. Am deschis o ferestruică rotundă, care era foarte aproape de mare, sperînd să pot ieși, dar nu am reușit pentru că era prea mică. Dîndu-mi rapid seama că ar fi fost imprudent să rămîn pe loc am urcat o scăriță și m-am îndreptat spre pupă. Aici era o mare parte din echipaj, în frunte cu comandantul, care dădea ordine pentru salvarea navei. L-am întrebat imediat despre scafandrul meu, dar n-am primit nici un răspuns. Nava s-a mai înclinat cu circa 4 sau 5 grade și s-a oprit. Un orologiu din apropiere arăta ora șase și un sfert. De pe pupă, din dreptul unui grup de ofițeri mi-am aruncat ochii la «Queen Elizabeth», care se găsea la circa 500 metri. După cîteva minute nava a sărit în aer. S-a ridicat din apă cîțiva centimetri și din coș i-au ieșit bucăți de fier, alte obiecte și țiței, care au ajuns pînă pe coverta lui «Valliant»".

Explozia cuirasatului „Queen Elizabeth" (sora geamănă a lui „Valliant") era rezultatul acțiunii duse la capăt de echipajul format din căpitanul Antonio Marceglia și secundul său, Spartaco Schergat. Depășind barajele care înconjurau acest cuirasat cu un trecut glorios în flota engleză, Marceglia și

Schergat nu au mai avut nici o dificultate să plaseze torpila sub navă și s-o fixeze pentru explozie. La ora 3,30 noaptea cei doi și-au terminat treaba și s-au îndepărtat înot spre mal. Aici au lepădat echipamentul de scafandru, au trecut de grilajul portului și s-au pierdut în noapte. După două zile se găseau însă în arestul poliției de coastă egiptene de unde sperau totuși să ajungă la bordul submarinului „Zaffiro", care, conform înțelegerii, urma să-i ia pe supraviețuitori.

Al treilea echipaj, cel compus din căpitanul Vincenzo Martellota și din scafandrul Mario Marino, conform ordinelor primite, odată intrat în port a început să caute portavioanele, dar nu le-a găsit, pentru simplul fapt că nu erau. Atunci s-au orientat imediat spre un mare petrolier norvegian, „Sagona" (lîngă care se afla gata pentru aprovizionare contratorpilorul „Jervis"). Și în acest caz cei doi italieni și-au plasat cu ușurință torpila, instalînd la distanțe de 20 m una de alta mai multe bombe incendiare. În retragerea lor din port, și aceștia au fost arestați de poliția egipteană.

La ora 5,47 încărcătura pusă sub „Sagona" a explodat violent distrugînd elicea și timona petrolierului și lovind în plin prora contratorpilorului „Jervis". Adevărul asupra deznodămîntului misiunii celor trei torpile de cursă lentă din 19 decembrie a devenit cît de cît evident pentru italieni numai în primele zile de ianuarie cînd condițiile meteorologice au permis avioanelor de recunoaștere italiene și germane să efectueze fotografieri din care rezulta clar gravitatea avariilor suferite de flota engleză.

În Anglia, aceste pierderi ale lui Royal Navy au fost ținute secrete multă vreme. Churchill avea să scrie : „«Queen Elizabeth» și «Valliant» au fost grav avariate și au constituit o grea pierdere pentru flota engleză... Pentru cîtva timp am reușit să ascundem distrugerile subite ale flotei noastre de război. Într-o reuniune secretă, mult timp după aceea, declaram în Camera Comunelor că în cîteva săptămîni am pierdut ori ne-au fost scoase din luptă pentru mult timp nu mai puțin de șapte mari nave, adică mai mult de o treime din cuirasatele și contratorpiloarele noastre".

În martie 1945, Durand De La Penne primea medalia de aur pentru acțiunea sa la Alexandria. Ea i-a fost prinsă pe piept de Umberto de Savoia, care, în același timp, i se adresa lui Morgan, fost comandant al lui „Valliant", devenit ulterior amiral : „Haide, Morgan, cred că i se cuvine !"

ASALTUL BAZINULUI SAINT-NAZAIRE

Ocupînd Franța, germanii și-au asigurat, printre alte avantaje, și pe acela de a putea dispune pentru marina lor de război de marile porturi de la Atlantic : Brest, Lorient, Saint-Nazaire, Pallice și Bordeaux.

Toate aceste porturi serveau ca baze sigure pentru marile unități de suprafață sau submersibile ale flotei germane care fie că se retrăgeau aici după terminarea misiunilor, fie că se lansau direct în Atlantic pentru a ataca convoaiele comerciale ce soseau din Statele Unite sau transporturile militare îndreptate spre Mediterana.

Din aceste motive, Winston Churchill a acordat mare importanță oricăror acțiuni de sabotaj ce puteau fi întreprinse împotriva porturilor franceze. Încă din octombrie 1941 el îi dăduse ordin lordului Luis Mountbatten să conceapă un atac de „comando" contra portului Saint-Nazaire, care, dintre toate porturile franceze, părea cel mai plin de pericol pentru Royal Navy.

Așezat pe estuarul Loirei, Saint-Nazaire dispunea de cele mai bune instalații și de aceea era baza preferată a submarinelor germane, pentru care se construiseră excelente buncăre din beton armat, cu pereți groși de șase metri. Portul mai dispunea de un bazin unic în Franța, care putea rezista la presiunea refugiului navelor de război de mare tonaj. În vremea aceea, marina britanică trăia sub complexul navei de luptă germane „Tirpitz", care tocmai se pregătea să-și facă apariția în Atlantic, găsind la Saint-Nazaire un excelent loc de acostare.

Sistemul de apărare instalat de germani la Saint-Nazaire era de înaltă calitate și consta din instalații stabile și din

patrule permanente de vaporașe de-a lungul canalului de intrare în port. Supravegherea maximă viza refugiul submarinelor, unde se putea intra după ce se trecea un pod rulant.

Operației pregătite de Mountbatten i s-a dat numele convențional „Chariot“ și la finele lui februarie 1942 planurile atacului prin surprindere erau gata. S-a hotărît ca acțiunea să fie dusă la îndeplinire de o flotilă compusă din trei contratorpiloare, o canonieră, un torpilor și aproximativ cincisprezece motoscafe (bărci cu motor pentru largul mării). Toate aceste vase au fost concentrate în portul englez Falmouth la 13 martie 1942. La bordul lor erau peste 250 de oameni, toți voluntari, care se instruiseră timp de o lună de zile în portul Southampton, pentru a lupta corp la corp și în mînuirea explozivilor. Expediția avea să fie prezentată ca una dintre frecventele croaziere efectuate de englezi în Atlantic, în special în golful Biscaya, împotriva submarinelor germane.

Comandantul acțiunii a fost numit căpitanul de brigadă Robert E. D. Ryder, în timp ce locotenent-colonelul R. S. Newman răspundea de „comandouri“, iar locotenentul Tibbits de prepararea încărcăturilor explozive destinate să arunce în aer principalele obiective. „Voiajul“ spre Saint-Nazaire a început în după-amiaza lui 26 martie, formația luînd poziția tipică de săgeată și înaintînd cu o viteză medie de 12 noduri pe oră. Contactele în cadrul convoiului au fost menținute numai cu semnale optice.

Exact în momentul cînd englezii se apropiau de jumătatea celor 400 de mile care separau Falmouth de bazele franceze, amiralul Karl Doenitz, comandantul flotei germane, printr-o coincidență excepțională, vizita portul Saint-Nazaire, acordînd întreaga sa atenție instalațiilor submarinelor, unde 9 refugii din beton armat erau în funcțiune, iar alte 5 în pregătire. Deși avea unele temeri în legătură cu securitatea bazei, Doenitz s-a liniștit pe parcursul vizitei și a doua zi a părăsit portul.

Între timp, flotila engleză ajunsese la mică distanță de estuarul Loirei, după ce depășise două incidente neprevăzute. Respectiv, la un moment dat fusese observat un submarin german U-595 ; formația s-a comportat exact cum trebuia : grupa de torpiloare submarine nr. 10 a tras la vedere și apoi, după ce submarinul s-a cufundat, a încercat să-l ajungă din urmă cu proiectile de adîncime, dînd astfel o precisă justificare (exact cea pe care englezii o doreau) prezenței flotilei în apele de coastă franceze. Următorul incident s-a întîmplat cînd navele engleze au zărit și au fost observate de cîteva

bărci pescărești franceze, în apropierea țărmului. Comandantul Ryder a decis că era oportun să facă să dispară aceste probe : pescarii au fost luați la bord și bărcile lor au fost scufundate.

În seara de 27 martie flotila britanică a ajuns în apropierea locului de revărsare a Loirei, unde era așteptată de submarinul „Sturgeon", care i-a transmis lui Ryder ultimele informații. La ora 23, contratorpiloarele, canoniera și motoscafele s-au înșirat unul după altul pe Loira, pentru a naviga contra curentului și a ajunge la Saint-Nazaire. Potrivit planului, în acest timp, toată zona a fost supusă unui lung bombardament din partea a 65 de avioane britanice, care au ținut astfel angajate posturile antiaeriene și au distras atenția germanilor de la „comandourile" ce se infiltrau în port.

Navigînd pe canalul de intrare în port, contratorpilorul englez „Campbeltown", care avea misiunea precisă să lovească cu vîrful prorei ecluza dinspre docuri, a ridicat drapelul Kriegsmarinei. Cînd a ajuns la postul de blocare a răspuns cu semnalele stabilite și a fost lăsat să treacă ; dar confuzia a durat prea puține minute și germanii și-au dat seama că ceva nu este în regulă și că trebuie să facă verificări. Acum Ryder a trecut pe canoniera „M.G.B.314", care se menținea în capul flotilei engleze cu o viteză de 20 noduri. „Campbeltown" a ridicat drapelul Royal Navy și pe cala prorei locotenent Tibbits a pregătit încărcăturile explozive, reglîndu-le declanșarea pentru dimineața următoare.

Cînd s-au convins că au fost înșelați de semnalele de recunoaștere, germanii au început să tragă violent asupra flotilei engleze. În apropiere de ecluza bazinului, canoniera „M.G.B.314", care era în frunte, s-a îndreptat brusc la stînga, dînd cale liberă lui „Campbeltown". Continuîndu-și cursa, acesta izbi ecluza, fixîndu-și prora în giganticul său perete despărțitor.

În acest moment, rolul comandantului Ryder era terminat ; venise acum rîndul „comandourilor" locotenent-colonelului Newman. Trecuse cu puțin de ora 3 noaptea cînd acestea au început să debarce și să se îndrepte cu iuțeală spre obiectivele stabilite : ecluza care proteja bazinul submarinelor, hangarul din apropierea țărmului, postul de control de la a doua ecluză și alte instalații ce se găseau la îndemînă.

Reacția germană s-a concretizat în contraofensiva marinarilor de pe navele culegătoare de mine. Lupta a fost scurtă și îndîrjită. „Comandourile" engleze au trebuit să facă marșul înapoi și să încerce să se reîmbarce sau să fugă. Populația lo-

cală, trezită din somn cu mai puțin de o oră înainte de bombardamentul aerian, urmărea acum cu spaimă noile explozii provenite din port : mulți și-au făcut iluzii, crezînd că începuse atît de dorita debarcare a aliaților. Cînd au apărut zorile lui 28 martie, 68 de englezi erau căzuți în luptă, foarte puțini reușiseră să se ascundă în casele patrioților francezi, iar ceilalți fuseseră arestați. Pentru germani bilanțul era însă net defavorabil : circa 70 de morți, cele două ecluze grav avariate, multe instalații portuare distruse și baza submarinelor ușor atinsă, mai ales de bombardamentul aviatic.

În dimineața următoare, în timp ce contratorpilorul „Campbeltown" era inspectat de geniști și puntea sa era plină de tehnicieni, încărcăturile explozive puse de locotenentul Tibbits au sărit în aer. Cîteva tone de trinitrotoluen au semănat distrugerea. „Campbeltown" s-a rupt în bucăți, peretele despărțitor al ecluzei, deja avariate, s-a despicat complet și cam o mie de soldați și ofițeri germani și-au pierdut viața.

După executarea cu succes a operației „Chariot", pentru tot restul războiului Saint-Nazaire a trebuit să fie desființat ca bază pentru marile unități navale și „Tirpitz" a fost constrîns să renunțe definitiv la prețioasa ospitalitate a portului francez.

FORMIDABILII CANOIŞTI AI OPERAŢIUNII FRANKTON

Maiorul H. G. Hasler avea idei cu totul şi cu totul personale despre modul cum trebuie să fie purtat războiul. Printre altele, el era un susţinător frecvent al acţiunilor întreprinse în grupuri mici de comando, cu combatanţi perfect instruiţi şi antrenaţi, care să aibă maximum de posibilităţi fizice şi o ascuţită inteligenţă.

Istoria a demonstrat că punctul său de vedere este perfect realizabil, dar numai în condiţii fizice şi psihologice excepţionale. Operaţiunea „Frankton" a fost o confirmare elocventă. Zece oameni au reuşit să obţină ceea ce, după părerea primului ministru Winston Churchill, puteau realiza numai cel puţin trei divizii de trupe aeropurtate.

Reîntors dintr-o campanie din Norvegia, în timpul căreia obţinuse o medalie pentru vitejie, maiorul Hasler a propus superiorilor săi să i se dea cîteva ambarcaţiuni obişnuite, pentru a se pregăti în vederea întreprinderii unor îndrăzneţe acţiuni de comando. Dîndu-i-se mînă liberă, în cîteva luni acesta proiectă şi construi prototipul unei canoe speciale denumită „Mark II", care nu diferea prea mult de ambarcaţiunile folosite în acea vreme în competiţiile sportive de canoe-slalom. Ea prezenta unele particularităţi care îi permiteau să navigheze în condiţii dificile, să transporte anumite piese grele şi mari în volum şi să manevreze cu uşurinţă. Suporta o încărcătură de peste un chintal de echipamente şi datorită fundului ei plat din lemn putea fi tîrîtă pe plaja de nisip, pe nămol sau printre tufişuri de numai doi oameni. Laturile ambarcaţiunii erau întărite cu fîşii de cauciuc, care îi asigurau silenţiozitatea şi îi protejau vizibila fragilitate. Dimensiunile ei erau potrivite cu

mărimea ușilor submarinelor aflate pe atunci în serviciul marinei britanice.

În vara anului 1942, războiul ajunsese într-o etapă importantă. Uriașa supraveghere efectuată de englezi pe mare împiedica Germania să se aprovizioneze direct din alte continente, dar ocuparea porturilor franceze de la Oceanul Atlantic îi permitea să-și aducă materiile prime pe căi terestre. Dintre toate porturile franceze, Bordeaux era cel mai bine echipat. Particularitatea așezării lui geografice îl făcea practic inexpugnabil, canalul Gironda, lung de circa 80 km, constituind un formidabil și de netrecut filtru pentru acțiunile de pe mare, în timp ce o eficace artilerie antiaeriană înlătura orice tentativă de bombardament. Datorită acestui fapt, însuși Churchill, într-un schimb de scrisori cu ministrul economiei de război, își exprima opinia că se impunea să se întreprindă o acțiune rapidă, surprinzătoare împotriva portului.

După ce a ascultat experții, primul ministru britanic a stabilit că ar fi fost necesare cel puțin trei divizii și posibilitățile de reușită într-o astfel de acțiune tot ar fi fost limitate. În acest moment, lordul Louis Mountbatten, șeful lui „Combined Operations", a fost de părere că este vorba de o situație în care s-ar putea verifica teoria maiorului Hasler. Acesta primi imediat misiunea și se apucă de pregătirea acțiunii cu mult entuziasm. Era iulie 1942 cînd a procedat la alegerea a 30 de oameni, simpli, de statură joasă, trecuți prin multe în viață, fără să-și fi pierdut curajul și hotărîrea necesară pentru a duce la bun sfîrșit o acțiune disperată. Grupul său primi numele de „Detașamentul de supraveghere al Marinei regale", pentru a distrage atenția eventualilor agenți sau cadre ale spionajului inamic.

Mica unitate a fost încadrată în comandamentul „Combined Operations" și își avea sediul în apropiere de Southampton și de insula Wight. Sub îndrumarea directă a lui Hasler, pentru toți oamenii din grup s-a realizat o uniformă specială, compusă dintr-o căciuliță albastră, cu glugă impermeabilă ce putea fi trasă peste urechi, un pulover și un fular albastru, o haină de vînt umflată, colorată cu verde-oliv, pentru mimetizare, pantaloni kaki, alți pantaloni impermeabili pe deasupra, de culoarea mediului marin și mănuși albastre de lînă. Emblemele Marinei regale și ale „Combined Operations" erau cusute pe mînecă pentru ca dacă oamenii ar fi fost arestați de inamic să poată fi considerați soldați, avînd dreptul la trata-

mentul rezervat prizonierilor de război, conform Convenției de la Geneva.

Echipamentul era completat cu un „Colt“ de calibrul 45, aflat într-un toc impermeabil, fixat la centură, o grenadă, un cuțit de vînătoare, un fluier mic de culoare neagră care scotea un sunet foarte asemănător țipătului de pescăruș, o busolă de buzunar, o mitralieră „Sten“ cu amortizor, un instrument prevăzut cu un puternic magnet ce permitea să fie fixat pe orice perete metalic și, în sfîrșit, cu o pereche de mine speciale. Această ultimă armă era denumită „Magnet-Limpet“ și era formată dintr-o puternică încărcătură explozivă, un Timer și șase bucăți magnetice care permiteau fixarea ei cu ușurință pe corpul navei. Timer-ul funcționa fără obișnuitul mecanism de ceas, al cărui țăcănit ar fi putut îngădui inamicului să-l localizeze, ci se închidea cu un șurub care, în momentul plasării, trebuia răsucit pînă spărgea un conteiner cu acid puternic coroziv ce perfora, într-un timp prestabilit, o pungă de plastic, producînd astfel explozia.

Antrenamentele celor 30 de oameni ai lui Hasler aveau loc în zona Southampton și erau de mare dificultate. Exersau, de pildă, cum să urce și să coboare în și din canoe în mijlocul apei fără să răstoarne ambarcațiunea, să vîslească fără să facă nici cel mai mic zgomot, să lucreze încontinuu noaptea și în condiții atmosferice proaste, să stea nemișcați cîteva ore sub adăpostul vegetației înconjurătoare, în noroi sau în apă, să se miște în mare, sub o pînză subțire de apă sau pe fundul ei, cu încărcături grele de plumb fixate pe șolduri, cu un aparat de respirat ținut între dinți, să pună pe ascuns Limpet-ul pe corpul navelor, sub linia de plutire, și, în sfîrșit, să intre și să iasă fără să fie observați de supravegherea din portul Southampton. În ideea selecționării unor combatanți extrem de dotați, Hasler a renunțat după cîtva timp la cei care s-au dovedit mai slabi și mai puțin siguri, astfel că, la sfîrșitul perioadei de instruire, numărul lor s-a redus la douăsprezece persoane. La sfîrșitul lui noiembrie 1942, operațiunea, căreia i s-a dat numele conspirativ „Frankton“, s-a declanșat.

Cei doisprezece oameni s-au îmbarcat la Southampton, pe submarinul „Tuna“, la 1 decembrie. Duceau cu ei șase canoe „Mark II“ de două locuri, fiecare cu cîte o încărcătură de arme, materiale și alimente de 80 kg și cîte două perechi de vîsle. Pînă în acel moment numai maiorul Hasler cunoștea programul exact și obiectivul. În timpul călătoriei, comandan-

tul îi informă pe oamenii săi cu toate datele, anunțîndu-i, de asemenea, că, odată terminată acțiunea, nu mai puteau conta pe submarin și nici pe alte mijloace pentru a reveni în patrie. Trebuiau să se disperseze, să traverseze Franța, să treacă în Spania și de aici să ajungă la baza din Gibraltar. Pe teritoriul francez puteau să ceară ajutorul partizanilor, dar toată această parte a acțiunii urma a fi rezolvată individual, fără nici o intervenție din exterior.

La ora 19,30, în ziua de 7 decembrie, submarinul „Tuna" se găsea la vreo zece kilometri de coasta franceză, în Golful Biscaya, în apropierea estuarului Girondei. Pe întuneric, cele șase canoe au fost scoase din submarin prin rabort (ușiță). În timpul acestei operații, una dintre ele s-a rupt și a trebuit să fie abandonată. Deci au continuat expediția numai cinci ambarcațiuni, în care au luat loc 10 oameni, ceilalți doi rămînînd pe submarin. Maiorul Hasler și secundul său au ocupat canoia „Catfish" (Peștele-pisică), iar ceilalți s-au urcat cîte doi în „Crayfish" (Racul), „Cuttlefish" (Sepia), „Conger" (Peștele de mare), „Coalfish" (Peștele negru). Toți aveau fețele și mîinile vopsite cu negru. Din cîteva lovituri de vîsle cele cinci ambarcațiuni s-au îndepărtat de submarin. În apropiere de Banc des Olives, grupul de canoiști a fost lovit de un val puternic de maree. Una dintre canoe, „Coalfish", a fost cuprinsă de un vîrtej și zadarnic au căutat-o ceilalți, că n-au mai găsit-o. În cele din urmă, Hasler a decis să continue acțiunea cu cele patru canoe rămase. Cînd se apropiau de Pointe de Grave, care constituie, pe drept cuvînt, intrarea în estuarul Girondei, au fost loviți de un nou val de flux. De data aceasta canoia „Conger" a fost răsturnată, iar cei doi membri ai echipajului ei, neputînd să o recupereze, au primit ordin s-o distrugă și să se agațe fiecare de cîte o altă canoe. Continuînd astfel călătoria, chiar lîngă Pointe de Grave, s-a aprins farul pe neașteptate, constrîngîndu-i pe temerarii canoiști să procedeze cu multă atenție pentru a nu fi observați. După ce au pătruns pe Gironda, Hasler le-a ordonat celor doi coechipieri fără ambarcațiune să se despartă de ei și să ajungă la mal. Pentru a le ușura deplasarea, canoele au acostat în apropierea orașului Verdun și apoi cei doi au pornit înot spre țărm, după ce le transmiseseră tovarășilor lor un salut tacit. Mergeau singuri spre tristul destin al prizonieratului, dar soarta lor a fost și mai tragică, pentru că, imediat ce i-au prins, soldații germani

i-au împușcat. Chiar în acele zile, Hitler dăduse ordin de a nu se recunoaște membrilor comandourilor drepturile obișnuite ale prizonierilor de război.

După trimiterea la țărm a celor doi, canoele rămase au încercat să se reîntoarcă în largul mării, dar au găsit calea blocată de trei contratorpiloare germane. Încet, în liniște, una cîte una, cele trei ambarcațiuni au pornit să se strecoare printre contratorpiloare și digul Verdunului.

„Catfish“ și „Crayfish“ au reușit, dar „Cuttlefish“ a dispărut și rechemările lui Hasler cu fluierul care imita țipătul pescărușului au fost inutile. Comandantul acțiunii avu atunci senzația că germanii fuseseră informați de prezența comandoului. Farul unuia dintre contratorpiloarele germane începuse să lumineze puternic suprafața apei.

Cele două canoe supraviețuitoare și-au urmat drumul pînă spre ora șase dimineața, cînd Hasler hotărî să se oprească. Canoele au fost trase la mal pe o fîșie de nisip denumită Pointe des Oiseaux. În mai puțin de unsprezece ore comandoul parcursese 32 km, dar se găsea încă la circa 60 km distanță de obiectivul său. Ambarcațiunile au fost bine ascunse și cei patru temerari și-au organizat odihna. Primul schimb de gardă i-a revenit lui Hasler. Dimineața, britanicii au observat că se găseau în apropierea satului de pescari Saint-Vivien și că un grup de locuitori îi și zăriseră. Protejat de mitralierele camarazilor săi, Hasler se apropie de pescari pentru a discuta cu ei. Aceștia jurară că nu vor dezvălui nimănui faptul că i-au văzut.

Liniștiți, cei patru membri ai comandoului și-au petrecut restul zilei aprovizionîndu-se cu apă și urmărind din tufișuri schimbarea soldaților germani care lucrau la repararea unui dig.

În seara zilei de 8 decembrie, „Catfish“ și „Crayfish“ au fost repuse pe apă și și-au reluat călătoria spre Bordeaux. De data aceasta totul a decurs bine. Oamenii lui Hasler au înaintat vîslind pînă dimineața, folosind pentru orientare geamandurile care delimitau trecerea navelor de mare tonaj. În zorii zilei de 9 decembrie au acostat în apropierea portului Calogne. În timpul zilei au fost deranjați de zborul razant al avioanelor de recunoaștere germane care probabil că erau pe urmele lor.

Odată cu lăsarea întunericului, comandoul și-a continuat drumul în interiorul estuarului. În dimineața zilei de 10 decembrie, cele două canoe au atins insula Cazeau, la mică dis-

tanță de punctul în care Gironda își împarte estuarul în două rîuri numite Dordogna și Garonna. Obiectivul era acum aproape de atins cu mîna. Portul Bordeaux, așezat de-a lungul cursului Garonnei, avea o lungime de 15 km. După ce au așteptat trecerea zilei, seara au pornit din nou, dar, la jumătatea drumului, Hasler a decis să aștepte noaptea următoare pentru a declanșa atacul. S-au oprit deci înainte de miezul nopții la marginea orașului Bordeaux, într-un loc cu plantație de trestie, la distanță de vedere de port. Stăteau cu toții într-o ascunzătoare ideală, care le-a permis în timpul întregii zile următoare să observe și să urmărească comod obiectivele misiunii lor și să-și împartă sarcinile. Fiecare dintre cei patru și-a pregătit sacul pentru fugă, și-a vopsit mîinile și fața cu negru și s-a înarmat cu cîte patru mine „Magnet-Limpet" din dotare. La ora 21 cele două canoe au pornit. „Catfish", cu Hasler și Sparks, s-a îndreptat direct spre un chei unde erau acostate șase nave, dintre care trei comerciale, două nave-cisternă și un spărgător de gheață. În timp ce Sparks ținea puternic ambarcațiunea cu magnetul din dotare, Hasler a așezat o mină la jumătatea unei nave comerciale, pe peretele care dădea în sala mașinilor, și altele două sub prora și sub pupa. Navei spărgător de gheață i-au așezat o mină sub sala mașinilor, dar tocmai cînd se pregăteau să-i mai aplice una la prora, au fost surprinși de o rază de lumină. O santinelă de pe puntea vasului, atrasă de zgomot, a început să-i caute cu o lanternă. Nu era nici o cale de a scăpa. Cei doi au rămas nemișcați puțin timp, dar apoi s-au hotărît să-și continue munca și se lăsară să alunece cu canoea de-a lungul rîului, în direcția prorei. Santinela insista în a-i căuta, dar părea că nu este convinsă că era vorba de o barcă și de doi oameni. Fără să înțeleagă miracolul datorită căruia nu erau încă descoperiți, Hasler și Sparks au ajuns, în sfîrșit, sub proră și au constatat cu satisfacție că urmăritorul lor renunțase să-i mai caute.

Terminînd cu spărgătorul de gheață, cei doi s-au îndreptat apoi spre celelalte nave, cărora le-au aplicat la fiecare cîte o mină.

Între timp, Laver și Mills, cu „Crayfish", au ajuns în partea meridională a bazinului portuar și și-au plasat minele sub două nave comerciale situate exact în fața plantației de trestie care le servise de refugiu în ziua precedentă. Cinci mine au fost puse pe un mare vas comercial și trei pe un altul din apropiere. Cele două canoe s-au reîntîlnit apoi în mijlocul cursului Garonnei, în apropierea insulei Cazeau. Au fă-

cut calea întoarsă împreună, timp de două nopți, pînă la plaja din vecinătatea satului Blaye. Aici, cei patru supraviețuitori ai comandoului și-au distrus și scufundat ambarcațiunile și apoi, după cîte o lungă strîngere de mînă, s-au despărțit, cu speranța de a se salva.

Laver și Mills au plecat spre Nord, dar în ziua următoare au căzut prizonieri și după un rapid interogatoriu au fost executați.

Hasler și Sparks au avut mai mult noroc. Procurîndu-și haine civile vechi, ei au reușit să se îndepărteze netulburați, parcurgînd pe jos mari distanțe. După șase zile de calvar, cei doi au intrat, în sfîrșit, în contact cu un membru al rezistenței franceze, care i-a condus la Lyon, unde s-au oprit pentru trei luni. La sfîrșitul lunii martie 1943, au ajuns la Marsilia și apoi au trecut clandestin Pirineii, au sosit la Barcelona și de aici la Madrid și Sevilla. Ultima etapă a călătoriei lor i-a purtat la Gibraltar, de unde au fost repatriați în aprilie 1943.

Din cei doisprezece oameni care au plecat din Southampton pentru a executa operațiunea ,,Frankton", numai doi au reușit deci să se reîntoarcă în patrie triumfători. Sacrificiul celorlalți a fost însă foarte folositor cauzei aliaților. În dimineața zilei de 12 decembrie, tocmai cînd germanii credeau că acțiunea comandoului era definitiv compromisă, în portul Bordeaux au avut loc o serie de explozii distrugătoare. Patru vase comerciale pline cu materiale aduse de peste mări și destinate industriei de război germane au sărit în aer și apoi s-au scufundat, iar un spărgător de gheață și o navă-cisternă au fost iremediabil avariate.

ACȚIUNILE ÎNDRĂZNEȚE ALE LUI OTTO SKORZENY

Austriac de origine, robust, cu părul negru și cu o considerabilă cicatrice pe obrazul stîng, Otto Skorzeny, creatorul „comandourilor" germane, a ajuns în mai puțin de doi ani de febrilă și aventuroasă activitate să fie numit de ziarele americane „omul cel mai periculos din Europa". El s-a impus cu autoritate în primăvara anului 1943, după ce a instruit „oameni dispuși la orice", de care Hitler avea mare nevoie în căutările sale disperate de a se salva de la înfrîngerea ce se profila tot mai clar.

După ce luptase pe frontul de răsărit de unde fusese repatriat ca suferind de dizenterie, Skorzeny a lucrat un an în servicii sedentare și apoi, la 20 aprilie 1943, a primit misiunea să constituie o unitate specială în cadrul Diviziei „Oranienburg". Această unitate a primit numele de „Friedenthal", după localitatea în care și-a stabilit sediul, într-un castel înconjurat de un parc vast, transformat într-un puternic centru de antrenament și instruire. Numit între timp căpitan, Skorzeny și-a ales ca cel mai apropiat colaborator pe Karl Radl și s-a dedicat studiului organizării acțiunilor comandourilor străine. La 26 iulie 1943, din Roma se transmitea vestea arestării lui Mussolini. Hitler a început imediat să se preocupe de salvarea șefului fascismului italian. Skorzeny tocmai servea prînzul într-un hotel din Berlin, cînd a fost găsit de oamenii săi. Fusese convocat de urgență la cartierul general al führer-ului, în „bîrlogul lupului", situat în vecinătatea Rastenburg-ului, în Prusia Orientală.

Un „Junker-S.2" l-a transportat imediat de pe aeroportul din Tempelhof, la cartierul general, unde s-a întîlnit cu alți

cinci ofiţeri care, ca şi el, au fost prezentaţi lui Hitler. Întîlnirea a avut loc seara. Hitler a cerut fiecăruia toate amănuntele despre biografia lor şi apoi a întrebat : „Cine dintre voi cunoaşte Italia ?". Skorzeny a fost singurul care a putut afirma că o vizitase înainte de război, călătorind cu motocicleta. În continuare Hitler le-a cerut să spună pe rînd ce gîndesc despre Italia. Fiecare ofiţer şi-a exprimat în detaliu propriile păreri, în timp ce Skorzeny s-a limitat să spună : „Eu sînt austriac". La un asemenea răspuns, atenţia lui Hitler s-a concentrat imediat asupra austriacului, pentru că spunîndu-şi naţionalitatea, acesta îşi declarase indirect aversiunea faţă de Italia, vinovată de a-şi exercita suveranitatea asupra regiunii Alto Adige şi a populaţiei majoritare germane din zonă. Îi concedie scurt pe ceilalţi şi ordonă : „Dumneavoastră, căpitan Skorzeny, rămîneţi încă. Trebuie să vorbim". Memoriile lui Skorzeny, publicate ulterior în Italia, redau în detaliu discuţia pe care a avut-o cu Hitler după ce au rămas singuri.

„Doresc să vă încredinţez o misiune de cea mai mare importanţă. Prietenul meu Mussolini, camaradul nostru devotat de luptă, a fost trădat de rege şi arestat ieri de compatrioţii săi. Acum eu nu pot şi nu vreau să-l abandonez. Pentru mine, «Il Duce» este personificarea ultimului Cezar roman ! Italia sau, pentru a mă exprima mai corect, guvernul său, va trece, fără îndoială, în tabăra adversarilor Germaniei. Dar nu-mi voi renega cuvîntul ; cred că Mussolini este ţinut nevătămat, la adăpost sigur, şi dacă nu voi interveni foarte repede spre a-l salva, italienii îl vor preda aliaţilor. Sarcina dumneavoastră este de a duce la bun sfîrşit misiunea salvării ducelui, a cărei reuşită va avea o valoare incalculabilă pentru desfăşurarea operaţiunilor militare viitoare. Dumneavoastră veţi fi transferat la aviaţie şi pus sub ordinele generalului Student, căruia eu i-am dat deja instrucţiunile necesare. Va trebui să efectuaţi personal toate investigaţiile necesare".

După primirea misiunii, Skorzeny s-a întîlnit imediat cu generalul Student şi cu reichsführer-ul S.S. Himmler, pentru a stabili împreună planul de desfăşurare a acţiunii. În ziua următoare, i-a dat lui Karl Radl ordin de a transfera în Italia o parte din unitatea specială „Friedenthal" şi s-a deplasat la Roma, unde a luat contact cu mareşalul Kesselring. În ciuda secretului sub care erau ţinute desele transferări ale lui Mussolini dintr-un loc de detenţie în altul, investigaţiile lui Skorzeny s-au soldat destul de repede cu rezultate bune. La

început a stabilit că Mussolini a fost dus de la Villa Savoia, la cazarma carabinierilor din Roma ; apoi, prin intermediul unui comerciant de fructe, care avea o servitoare logodită cu un carabinier din garnizoana Ponza, a aflat că Mussolini fusese dus pe insula cu același nume. În sfîrșit, după ce s-a confirmat că ducele a fost din nou transportat în altă parte, un ofițer de legătură al marinei germane pe lîngă comandamentul suprem al marinei italiene a furnizat informația că șeful fascismului italian a sfîrșit, probabil, în Sardinia, în fortăreața Magdalena.

Skorzeny s-a întîlnit imediat cu unul dintre oamenii săi, locotenentul Warger, și cîteva zile le-au fost suficiente pentru a stabili casa în care Mussolini era ținut prizonier. Warger descoperise singur totul, făcînd un pariu cu un vînzător ambulant de zarzavaturi și legume : primul susținea că Mussolini era mort, al doilea, pentru a cîștiga pariul, îl conduse in vecinătatea unei locuințe izolate, la vila Weber, și îi arătă o terasă pe care Mussolini era scos la aer. Acționînd rapid, Skorzeny și Warger s-au travestit în marinari germani și au început să dea ocol vilei, ducînd un coș cu rufe murdare, ca și cum ar fi căutat o spălătorie. Spre stupoarea lor însă, au constatat că în aceeași dimineață Mussolini fusese din nou transferat la bordul unui hidroavion. Totul trebuia luat de la capăt. În scurt timp au aflat că hidroavionul cu Mussolini a amerizat pe lacul Bracciano și că de acolo ducele a fost transportat direct spre Apenini. O știre de ultimă oră, provenită din sursă italiană, l-a pus, în sfîrșit, pe Skorzeny în măsură să identifice noul refugiu al lui Mussolini ; hotelul din Cîmpul imperial, la poalele lui Gran Sasso, la 2130 metri altitudine, accesibil exclusiv teleferîcului. Aici, ducele era supravegheat în total de aproximativ 250 de oameni, dintre care vreo sută de carabinieri, un corp de radiotelegrafiști de aviație și un nucleu de gardieni ai securității publice. Pe lîngă aceștia, un alt corp de soldați controla stațiunea în josul teleferîcului.

Pentru a întocmi un plan de acțiune cît mai realist cu putință, Skorzeny și Radl au efectuat un zbor de recunoaștere peste Gran Sasso cu un avion militar. Pe fotografiile realizate de la înălțime au descoperit o pajiște de formă triunghiulară, într-o pantă domoală, pe care au apreciat că ar putea ateriza cîteva planoare de transport. În zilele următoare, Skorzeny a intensificat pregătirile pentru atacarea prin surprindere a hotelului și a decis să descindă cu planoarele pe pa-

jiştea din apropiere. Expuse planul său generalului Student şi, cu toată opoziţia unor ofiţeri din statul-major, care au considerat că a încerca să aterizezi pe o bucăţică de pămînt la altitudinea aceea este o idee nebunească, a reuşit să obţină aprobarea pentru a trece la acţiune. Apariţia unor zvonuri potrivit cărora aliaţii urmau să-l preia pe Mussolini prin bunăvoinţa italienilor l-a determinat pe Skorzeny să procedeze imediat la punerea în aplicare a planului său temerar.

Plecarea a fost fixată pentru ora 13 din 12 septembrie de pe aeroportul din Pratica di Mare. La acţiune participau 108 oameni : 18 membri ai comandoului lui Skorzeny şi 90 de soldaţi din Compania a II-a a batalionului de elevi paraşutişti. Toţi aceştia au fost îmbarcaţi în 12 planoare tractate de tot atîtea avioane, care s-au ridicat în aer la ora 13 fix. Concomitent, soldaţi ai grupului de paraşutişti germani de sub comanda maiorului Hans Mors au lansat un atac asupra staţiunii, în aval de teleferic, pentru a împiedica o eventuală încercare de fugă prin partea aceea.

La ora 14, planoarele se desprindeau de avioane exact deasupra obiectivului. Cînd s-au apropiat încet de zona hotelului alpin, şi-au dat cu toţii seama că pajiştea aleasă pentru aterizare era mult prea abruptă pentru o aterizare în zbor planat. Skorzeny dădu atunci ordinul de aterizare în picaj, cu toate consecinţele periculoase care decurgeau dintr-o astfel de manevră. Din cele 9 planoare care au trecut la executarea ordinului (3 dispăruseră pe parcurs), 8 au reuşit să aterizeze cu diferite avarii, iar unul s-a zdrobit de stînci.

Abia debarcat, Skorzeny s-a precipitat spre clădirea hotelului, împingîndu-l înaintea sa pe generalul Soleti, pe care îl arestase şi îl luase cu el pentru a da acţiunii sale o aparenţă de legalitate în momentul cînd urma să fie văzut de carabinierii destinaţi supravegherii lui Mussolini. După ce au reperat localul ocupat de radiotelegrafişti, oamenii lui Skorzeny i-au redus la tăcere şi au invadat hotelul. În cîteva minute a fost identificată camera în care se găsea ducele păzit de doi ofiţeri italieni. Din acest moment se putea spune că acţiunea reuşise. Colonelul italian, comandant al detaşamentului care îl proteja pe Mussolini, a fost invitat să se predea. Acesta ceru cîteva minute pentru a reflecta, după care îl întîmpină pe Skorzeny cu un pahar de vin în mînă, pentru a toasta în cinstea învingătorului.

După cum avea să relateze însuşi Skorzeny, întîlnirea sa cu Mussolini a decurs astfel : „Duce, führer-ul m-a trimis aici pentru a vă elibera !"

„Ştiam că prietenul meu, Adolf Hitler, nu mă va părăsi !" i-a răspuns Mussolini şi l-a îmbrăţişat emoţionat. Apoi, nu se mai punea decît problema plecării. Un mic avion condus de pilotul personal al lui Student, care supraveghease din înălţime desfăşurarea acţiunii, ateriză cu mare dificultate printre stînci. La bord s-au urcat pilotul, Mussolini şi Skorzeny, deşi avionul nu era decît pentru două persoane. După ce decolă cu destulă greutate, mai mult împins de soldaţi, micul avion s-a înălţat tot mai mult şi s-a pierdut în depărtare. Zborul a luat sfîrşit la Pratica di Mare, de unde Mussolini a fost repede urcat apoi într-un „Heinkel-111" şi transportat la Viena în aceeaşi zi.

Mai tîrziu, rînd pe rînd alte acţiuni asemănătoare au îngroşat dosarul aventuroasei cariere a lui Skorzeny. Cu abilitatea-i caracteristică, el a organizat împresurarea de la Vichy din decembrie 1943, s-a ocupat de protejarea armelor secrete ale lui Hitler, a colaborat la represiunea împotriva atentatorilor conduşi de von Stauffenberg, a asediat castelul lui Horty de pe muntele Buda, pentru a-l împiedica pe regentul Ungariei să încheie o pace separată cu aliaţii etc. La începutul toamnei lui 1944, cînd Hitler l-a convocat pentru a-l confirma în gradul de locotenent-colonel, acesta i-a zis : „Rămîneţi, Skorzeny ; vreau să vă însărcinez cu o nouă misiune, poate cea mai importantă din toată viaţa dumneavoastră. Pînă în acest moment, foarte puţini dintre noi sînt la curent cu faptul că pregătim în cel mai mare secret o operaţiune în care dumneavoastră veţi avea un rol de primă importanţă. În timpul lunii decembrie, armata germană va declanşa o mare ofensivă, al cărei succes va avea o importanţă decisivă pentru destinul patriei noastre. Dumneavoastră şi unităţilor pe care le comandaţi vă trasăm o sarcină deosebită în cadrul acestei ofensive".

Mai concret, Skorzeny şi oamenii săi urmau să ocupe, ca element avansat, podurile de peste Mosa, între Liége şi Namour, să se infiltreze în spatele frontului adversarilor, să dea ordine false, să împiedice transmisiunile şi, în general, să semene dezordine în rîndul trupelor aliate. Pentru constituirea brigăzii lui Skorzeny, sub semnătura lui Keitel a fost transmis următorul ordin secret către toate trupele germane : „Führer-ul a dispus constituirea unui corp special de tăria a

două batalioane, pentru a se angaja într-o acțiune de cercetare pe frontul occidental. Uniformele americane, echipamentul, armele și avioanele capturate de la inamic vor fi predate acestei unități speciale. Toate unitățile armatei de uscat, marinei, aviației și S.S. trebuie să comunice numele voluntarilor care să dispună de următoarele calități : să fie apți fizicește pentru o misiune specială și prevăzuți cu un înalt grad de inteligență și personalitate, să fie perfect antrenați pentru lupta corp la corp, să cunoască limba engleză și în special terminologia tehnică militară. Numele voluntarilor vor fi comunicate locotenent-colonelului Skorzeny, la Friedenthal, lîngă Berlin".

Acest ordin, pe care Skorzeny l-a definit ca fiind „cel mai bun model de gafă comisă de comandamentul suprem al forțelor armate germane în ce privește menținerea secretului asupra operațiunilor în proiect" a determinat o mare afluență de echipament, de arme provenite de la aliați și de voluntari. Dar, din 600 cîți s-au prezentat, doar circa patruzeci cunoșteau corect limba engleză și numai zece corespundeau caracteristicilor cerute. Din această cauză, au fost cu toții supuși la o instruire și un antrenament intensiv, precum și la cursuri rapide de limbă engleză. Spre sfîrșitul lunii octombrie 1944, Skorzeny îi prezentă generalului Jodl planul pentru constituirea brigăzii blindate, destinată să-și ia numele de „Panzerbrigade 150". Ea era compusă din 3.300 de oameni, împărțiți în două companii blindate, cu un total de douăzeci de care de luptă, trei companii de recunoaștere, trei batalioane de infanterie motorizată, o companie de artilerie ușoară antiaeriană, două companii de arme antitanc, o companie plantatoare de mine, o companie pentru servicii de informații și o companie de comandă și legătură cu statul-major.

Misiunea încredințată lui Skorzeny a primit numele convențional de „operațiunea Greif". Instruirea și antrenamentul se apropiau de sfîrșit, dar foarte puțini dintre noii subordonați ai lui Skorzeny puteau să iasă din vreo încurcătură cu engleza lor, toți ceilalți știind doar să spună : „Yes, no, o.k.".

„Cu cunoștințele lor de engleză, avea să comenteze el, nu puteau induce în eroare pe un american nici dacă acesta ar fi fost surd !".

În așteptarea contraofensivei germane, au început să circule zvonuri fantastice asupra scopului real al „operațiunii Greif" ; unul dintre acestea afirma că Skorzeny ar încerca să-l răpească la Paris pe generalul Eisenhower. Indiscrețiile, ca și

acel ordin secret dat de Keitel, au ajuns la urechile aliaților, care au început să se preocupe intens de oamenii lui Skorzeny.

La 16 decembrie 1944 s-a declanșat contraofensiva germană. Armata a șasea, a lui Sepp Dietrich și armata a cincea a lui von Manteuffel, după ce artileria și infanteria au spart frontul și au trecut liniile americane, s-au lansat în direcția Mosa. Acum i-a venit rîndul lui Skorzeny, care și-a trimis oamenii dincolo de liniile anglo-americane, în nouă grupuri. Unul dintre acestea a ajuns pe malul Mosei și s-a instalat vizavi de o răspîntie, reușind să abată din drumul său un întreg regiment blindat, care și-a schimbat direcția de mers pe baza informațiilor furnizate de germanii travestiți. Un alt grup a făcut recunoașterea căilor de comunicație și a barat trei șosele de mare circulație, plantînd semnale false de teren minat. Un al treilea grup a reușit să arunce în aer o pulberărie și să taie numeroase cabluri telefonice, iar altul a indus în eroare două companii americane, furnizîndu-le informații false asupra situației frontului și făcîndu-le astfel să abandoneze poziția în care se găseau.

În general, comandourile lui Skorzeny au distrus sau au falsificat semnele de circulație, au comis acte de sabotaj și diversiune de orice gen, au tăiat firele telefonice, creînd învălmășeală și dezordine în trupele aliate. În aceste condiții, în tabăra aliaților se instalase o atmosferă de continuă suspiciune, fiind arestați orice soldați sau ofițeri care vorbeau cu o ușoară nuanță străină sau aveau uniforme foarte noi ori nu erau în măsură să treacă un interogatoriu bazat pe evenimentele sportive ale Statelor Unite. Generalul Bradley, de exemplu, a putut să treacă de un post de blocaj numai după ce a relatat generalități despre soțul unei celebre actrițe americane, iar în altă ocazie a trebuit să indice cîteva capitale ale unor state ale confederației americane. Mareșalul Montgomery a avut numeroase neplăceri la posturile de control deoarece americanii se temeau că nemții au făcut să circule pe front o persoană cu o fizionomie asemănătoare, iar generalul Clark a fost ținut prizonier mai mult de cinci ore de către poliția militară, pentru că nu a putut răspunde la o întrebare precisă privind campionatul american de rugbi. În ce-l privește pe Eisenhower, acesta a fost ținut la Paris sub strictă supraveghere, pentru a se evita răpirea lui de către Skorzeny.

Deși Hitler își imaginase „operațiunea Greif“ ca pe un „cal Troian“ care ar fi trebuit să dea aliaților lovitura deci-

sivă, rezultatele acesteia au rămas fără efect. În cele din urmă, brigada lui Skorzeny a fost utilizată ca o simplă unitate de luptă, însuși șeful ei fiind rănit la cap și nemaiputînd lua parte la operațiunile militare ulterioare. Opt zile după aceea, Skorzeny a primit ordin de retragere, iar în luna următoare a fost însărcinat să constituie un cap de pod pe frontul oriental.

Capitularea Germaniei l-a surprins în Austria, împreună cu Karl Radl și cu alți vechi camarazi. În ultimul moment s-a retras în munți, dar apoi s-a decis să se recunoască învins și la 15 mai 1945 s-a predat comandantului diviziei americane care a ocupat Salzburgul.

POTOPUL ESCADRILEI DAMBUSTER*

În cursul celui de-al doilea război mondial un rol determinant a fost atribuit bombardamentelor împotriva obiectivelor militare și industriale ale inamicului.

În cadrul programului de „distrugere și dezorganizare progresivă a sistemului militar, industrial și economic al Germaniei și de istovire morală a poporului german pînă la slăbirea decisivă a capacității de a opune rezistență armată", obiectivul de atacare și de nimicire a inimii industriei germane, bazinul Ruhrului, a fost urmărit cu îndîrjire de forțele aeriene aliate care, în perioada martie—iulie 1943, au întreprins 40 de incursiuni deasupra marilor fabrici de armament așezate între Augsburg și Stuttgardt.

Una dintre aceste incursiuni a fost întreprinsă în bazinul Ruhrului de escadrila de bombardiere 617 a R.A.F.

Istoria secretă a acestei faimoase bătălii a început la 23 iulie 1932, cînd o revistă tehnică germană publica în al treizecilea număr al său un articol lung, prevăzut cu scheme precise, sub titlul „Digurile și influența lor asupra aprovizionării cu apă din Ruhr". Articolul era semnat de inginerul E. Link, din Essen, directorul lucrărilor pentru construcția digului peste rîul Möhne.

Acest dig, inaugurat în 1934, avea dimensiuni gigantice pentru acel timp (650 metri lungime, 40,30 metri înălțime și 34,20 metri lărgime la bază) și putea cuprinde pînă la 130 milioane metri cubi de apă. El asigura furnizarea energiei electrice unei largi zone a Ruhrului și regulariza nivelul por-

* Escadrila spărgătoare de diguri. (N.R.)

țiunii navigabile a rîului. Este evident că o operă de acest gen nu era cu totul lipsită de interes în Anglia, unde exista preocupare, încă din primele zile ale celui de-al doilea război mondial, de a se identifica obiectivele industriale mai importante, a căror distrugere putea în mare măsură să paralizeze producția de război.

În cazul digului peste Möhne și al altor diguri principale ale Ruhrului, între care acela peste Oder, este evident că interesul, chiar de la începutul conflictului, a fost destul de important. Articolul inginerului Link a încăput în mîinile profesorului Barnes Wallis, un om de știință a cărui faimă era mai ales legată de proiectul bombardierului „Wellington", unul dintre aparatele cele mai puternice ale R.A.F.

Primele calcule au demonstrat că pentru a distruge un dig de dimensiunile și de puterea aceluia de peste Möhne ar trebui folosită o bombă în greutate de peste patruzeci de tone, deci mai mult de patru ori decît puteau transporta bombardierele aflate atunci în dotarea aviației. Problema părea, la prima vedere, nerezolvabilă. Pentru a studia fondul tuturor altor posibilități, Wallis a pus să se construiască un dig mic la scara 1 : 40, imitîndu-l pe cel de pe Möhne și începu o serie de experiențe pe acest model, folosindu-se, în plus, și de un dig neîntrebuințat.

Studiile asidui l-au dus la unele rezultate interesante, ca, de exemplu, cel de a face să explodeze o construcție nu la mică distanță sub apă, ci la oarecare profunzime, exploatîndu-se efectul de multiplicare a undelor de izbire. Dar soluția integrală a problemei s-a verificat cînd lui Wallis i-a venit ideea genială de a aplica tehnicii de bombardament un joc de abilitate vechi poate cît lumea.

Cîți dintre oameni oare nu și-au măsurat măcar o dată forțele aruncînd pe oglinda unei ape o piatră plată care să ricoșeze de mai multe ori ? Abilitatea constă în a efectua aruncarea în așa fel, încît piatra să atingă suprafața apei sub un unghi care să-i permită să fie respinsă de mai multe ori înainte de a se scufunda.

Wallis s-a gîndit să obțină cu o bombă sferică aruncată dintr-un bombardier același efect. Care era avantajul ? Înainte de toate, ricoșînd, bomba ar evita rețeaua de protecție antitorpile întinsă sub apă în partea terminală a bazinului, în vecinătatea digului ; al doilea ricoșeu ar sfîrși prin ciocnirea cu zidul de baraj și bomba s-ar afunda, alunecînd de-a lungul părții de sub apă a digului. Ea ar exploda astfel exact

în momentul în care ar ajunge la baza digului. În acest mod s-ar ajunge la efecte distructive maxime, grație undelor de izbire care ar imprima exploziei o mai mare violență, cu rezultatul de a crăpa stăvilarul și de a-l face să cedeze sub presiunea enormă a apei cuprinse în bazin.

La început totul părea de domeniul fantasticului, dar tenacitatea lui Wallis a convins treptat autoritățile militare că osteneala sa nu se poate să nu ducă la unele rezultate. În decembrie 1942, profesorul, la bordul unui „Wellington", efectua două probe cu o bombă sferică de greutate egală cu jumătatea aceleia care ar fi trebuit întrebuințată în realitate. Cele două experimente au fost filmate de un alt avion. Prima bombă a ricoșat de trei ori și apoi a explodat, iar a doua a făcut diverse salturi și pe urmă s-a afundat în punctul stabilit, explodînd sub apă.

Un experiment definitiv s-a desfășurat în luna următoare, cu participarea unei comisii militare. Au fost lansate diferite bombe sferice și deși una dintre ele era cît pe-aci să cadă și să explodeze pe membrii comisiei, experimentul reuși și Wallis a primit cale liberă pentru realizarea fantasticului său proiect. Bombele care au fost pregătite erau cilindrice (cu o comportare analoagă celor sferice), aveau o greutate de aproximativ patru tone și jumătate și erau lungi de doi metri și jumătate, cu un diametru de un metru și jumătate.

Nu puteau fi lansate din nici un bombardier disponibil și a trebuit să se procedeze la fabricarea unui nou dispozitiv de lansare, constituit din două cîrlige, ce țineau bomba suspendată în gol, sub fuselajul avionului. În momentul lansării, o curea de transmisie permitea imprimarea unei rotații bombei, care era indispensabilă pentru a se obține ricoșeul pe apă.

Aceste marchize, de producție nouă, au fost montate sub bombardierele „Lancaster", care aparțineau unei escadrile a R.A.F., comandată de Guy Gibson. Escadrila era compusă din nouăsprezece avioane și și-a început instruirea în martie 1943, efectuînd o serie interminabilă de probe la un dig nefolosit, unde se perfecționau toate acele amănunte care trebuiau să garanteze succesul misiunii.

Observînd caracteristicile bombei, profesorul Wallis a putut stabili că lansarea trebuia să fie efectuată de avion la o viteză de 335 km/oră și de la o înălțime de 18 metri. Dar altimetrele obișnuite din dotare în vremea aceea nu îngăduiau evidențierea exactă a unei cote mai mici de 50 de metri. Pentru a facilita piloților calculul precis al cotei au fost fixate

sub avioane două reflectoare, orientate în așa fel, încît fasciculul lor de lumină să se încrucișeze exact de la înălțimea de 18 metri.

Dispozitivul de manevrare spre țintă era de o simplitate deosebită : se întrebuința un fel de compas de lemn, prevăzut la centru cu un vizor și la cele două extremități cu cîte un cui. Ochitorul trebuia să țină încadrat digul și să lanseze bombele în momentul în care extremitățile barajului coincideau cu cele două cuie. În acel moment, automat, avionul s-ar fi aflat la distanța necesară de barajul însuși.

În timp ce escadrila 617 își continua instruirea, comandantul determina obiectivele de lovit : înainte de toate, giganticul dig de peste Möhne, pe urmă acela de peste Oder și, în sfîrșit, cel de peste Sorpe. Începînd de la 13 mai escadrila a fost concentrată pe aeroportul din Scampton, pentru ultimele pregătiri. Cele mai recente și relevante fotografii efectuate de piloții avioanelor de recunoaștere confirmau că bazinele erau umplute cu apă, ceea ce însemna că erau condiții foarte bune pentru atac.

Escadrila lui Guy Gibson a fost împărțită în trei formații de luptă : prima, compusă din nouă avioane, urma să atace digul de peste Möhne și pe cel de peste Oder ; a doua, compusă din cinci avioane, avea ca sarcină să distrugă digul de peste Sorpe ; în sfîrșit, a treia, cu celelalte cinci avioane rămase, avea rol de acoperire și de rezervă. Cele 19 aparate „Lancaster" au decolat de pe aeroportul Scampton în seara zilei de 16 mai 1943, ora 21.

Apărarea plasată de germani pentru protecția digului lor principal era destul de slabă : plase antitorpile și cîteva tunuri antiaeriene care, după părerea primarului din Essen, erau cu totul insuficiente în caz de atac. Dar germanii nu aveau cum să-și imagineze diabolica invenție a lui Barnes Wallis și nici cum să-și închipuie că aceasta va fi pusă în aplicare de bombardiere obișnuite.

Atacul întreprins de cele 19 avioane „Lancaster" ale lui Guy Gibson s-a declanșat la miezul nopții. După lansarea succesivă a șase bombe cilindrice, în digul de peste Möhne s-a produs o mare ruptură. A urmat apoi distrugerea digului de peste Oder. Misiunea era complicată de insuficienta vizibilitate cauzată de ceață. Oricum, lovitura a reușit. După reîntoarcerea la bază s-a putut constata că escadrila 617 a plătit

scump victoria sa : opt din cele nouăsprezece avioane fuseseră doborîte.

Distrugerile cauzate bazinului industrial al Ruhrului au fost însă mult mai importante : 330 de milioane de tone de apă s-au revărsat în orașe și în fabrici, cauzînd morți și daune înspăimîntătoare și încetinind substanțial producția de război. Germanii au fost constrînși să folosească mii de oameni pentru a încerca să astupe digurile și să le reconstruiască rapid, pentru a se pune în funcțiune centralele electrice atît de indispensabile pentru producerea armelor necesare nebuniei lui Hitler.

Escadrila a rămas în istorie cu porecla de „Escadrila Dambuster" și la emblema ei s-a adăugat motto-ul : „Après moi le deluge !" *

---

* După mine, potopul ! (din limba franceză). (N.R.)

VÎNĂTOAREA VERGELTUNGSWAFFEN - URILOR LUI HITLER

Trecuse o săptămînă de la începutul debarcării aliaților în Normandia cînd, la 13 iunie 1944, patru misterioase mecanisme au lovit Londra. Trei nu au provocat victime, dar unul a căzut pe Bethnal Green, ucigînd șase persoane și rănind multe altele. Englezii au înțeles imediat că era vorba de armele secrete pe care Hitler le anunțase cu zece luni în urmă pentru a îngenunchea Anglia. Fuseseră botezate Vergeltungswaffen, iar prima dintre ele avea numele de V-1.

Era propriu-zis o bombă zburătoare, pe care tehnicienii o botezară Fieseler-103 ; se asemăna cu un mic avion de vînătoare fără pilot, avea o lungime de 8 metri, cu o deschidere a aripii de 5 metri ; utiliza o gazolină normală care, în ardere cu oxigenul din atmosferă, îi imprima o viteză între 480—560 km/oră.

Explozivul se găsea în partea din față a fuselajului și provoca efecte distructive egale cu ale unei bombe de o tonă. Era lansată de pe o rampă înclinată de beton, lungă de 30 m, și avea ca ghid un dispozitiv mecanic reglat înainte de lansare.

Căderea asupra obiectivului desemnat era garantată de un contor care, reglat de la plecare, își epuiza funcționarea la o distanță determinată de la bază, blocînd cîrma în adîncime și constrîngînd astfel bomba zburătoare să se poată îndrepta vertical spre pămînt.

La 15 iunie au căzut asupra Londrei peste 100 de V-1, pentru ca apoi, în cinci săptămîni de ofensivă, germanii să lanseze peste 3.000.

Londonezii, care trecuseră cu bine examenul bombardamentelor aeriene germane din 1940 și 1941, au înfruntat cu

curaj și această nouă probă, făcînd să circule chiar și un cîntec pe tema rachetelor V-1.

Istoria armelor secrete ale lui Hitler a început în 1930, cînd Walter Dornberger, un inginer care lucra în Serviciul armamentului Reichswehr-ului, a fost însărcinat să aprofundeze studiile pentru realizarea rachetelor de uz militar. Bazele viitoarelor rachete au fost puse la Kummersdorf, în vecinătatea Berlinului și, la 1 octombrie 1932, Dornberger l-a atras la colaborare și pe tînărul Werner von Braun, născut în 1912 în Prusia, diplomat al Politehnicii din Berlin. Acești doi oameni de știință (primul a devenit conducătorul companiei americane Bell Aircraft și al doilea și-a dat o contribuție decisivă la cucerirea Lunii) au făcut experiențe de lansări de rachete încă din 1934 și s-au înconjurat de un grup de specialiști de înalt nivel. În 1936, Dornberger și colaboratorii săi și-au mutat laboratorul de cercetări pe insula Usedom din Marea Baltică, în apropiere de coasta Pomeraniei, în localitatea Peenemünde.

În anii ulteriori, Peenemünde a fost teatrul celor mai fantastice experimente și, cînd regimul nazist a înțeles că rachetele realizate de Dornberger și de von Braun se puteau transforma în arme senzaționale, a luat măsuri de apărare strictă a zonei.

Declanșarea războiului a determinat intensificarea la maximum a eforturilor oamenilor de știință germani. La 12 aprilie 1942 a avut loc primul experiment de lansare a unui A-4 (Aggregat-4), cu deznodămînt negativ. Șase luni mai tîrziu, după un al doilea experiment reușit doar pe jumătate, A-4 se înălță perfect în zbor și ajunse să cadă la 190 km de rampa de lansare și la mai puțin de 5 km de ținta prevăzută, după ce atinsese cota maximă de 85 km.

A-4, rebotezată V-2, era o rachetă lungă de 14 m, lată de 1,70 m și avea 30 t greutate la pornire. În afară de aceasta, 8 t erau constituite din propulsiv (alcool etilic și oxigen lichid) ; viteza sa maximă era de 5.000 km/oră. Lovea țintele la o depărtare de pînă la 300 km și avea avantajul de a nu putea fi interceptată și doborîtă.

La 15 aprilie 1943, șefii Statului-major al Ministerului Apărării al Marii Britanii, prin generalul Ismay, i-au înaintat lui Winston Churchill un raport în care se spunea : „Șefii Statului-major consideră că trebuie să vă informeze cu toate cunoștințele lor asupra experiențelor armelor germane cu bătaie lungă. Ei opiniază să nu se piardă timpul cu verifi-

carea faptelor și, dacă acestea au fost susținute cu probe evidente, să se studieze contramăsurile corespunzătoare. Sugerează, așadar, numirea unei persoane în măsură să se folosească de consilieri științifici și de serviciile de informații, supunînd atenției dumneavoastră numele domnului Duncan Sandys". *

Churchill a aprobat imediat desemnarea lui Duncan Sandys în funcția recomandată de șefii Statului-major. Începînd de la 19 aprilie, în colaborare cu Military Intelligence, acesta a început să culeagă toate informațiile și rarele documentații care ajungeau în Marea Britanie în ultimii ani asupra activității oamenilor de știință germani în domeniul balistic (rachetelor) și în acela al armelor secrete. Apoi atenția sa a fost atrasă de aeroportul din Peenemünde și a cerut aviației de recunoaștere un număr cît mai mare posibil de fotografii ale instalațiilor din insula Usedom, încredințîndu-le spre cercetare unui grup de valoroși interpreți fotografici.

Printre aceștia era și un agent al serviciului de informații al Statelor Unite, William Warwick Corcoran, care, observînd fotografiile din Peenemünde, semnală că lărgimea străzilor era excesivă pentru autovehicule normale și că aceasta nu putea însemna altceva decît că acolo se foloseau mijloace de transport necesare deplasării unor mecanisme de greutate și dimensiuni excepționale.

Descoperiri foarte importante a făcut și tînăra și frumoasa Constance Babington-Smith, fiica directorului Băncii Angliei și militantă în „Women's Auxiliary Air Force" (Corpul auxiliar feminin al aeronauticii). Observînd fotografiile din Peenemünde obținute la date diferite, ea a identificat o stranie formă de T, ca un avion mic cu o deschidere a aripilor de douăzeci de picioare ; era primul document fotografic despre existența lui V-1 și, pentru această descoperire, Churchill i-a conferit mai tîrziu titlul de „domnișoara Peenemünde".

Duncan Sandys a căutat să obțină date și de la serviciile de informații străine, cele mai bune roade culegîndu-le de pe urma colaborării cu polonezii. În baza semnalării unei informatoare care, simulînd că s-a îndrăgostit de un subofițer S.S. de origine din Peenemünde, aflase de la acesta că aici se lucrează la o uimitoare armă secretă, un inginer polonez a reușit o pătrundere în localitate sub pretextul livrării de

* Duncan Sandys avea 35 de ani, era căsătorit cu fiica lui Winston Churchill și ocupa funcția de subsecretar de stat la Ministerul Aprovizionării. (N.T.)

materie primă. El nu a descoperit însă nimic precis, decît că germanii se pregăteau să producă în serie o armă secretă.

În paralel, doi agenţi secreţi deghizaţi în ofiţeri S.S., prevăzuţi cu toate documentele necesare, s-au deplasat pe coasta Balticii, în apropierea insulei Usedom, spunînd că sînt trimişi de comandamentul grupului de armate de pe frontul de răsărit să dea de urma unei localităţi în care se construieşte un centru de odihnă pentru soldaţii germani angajaţi în luptele din Rusia. Înarmaţi cu un aparat de fotografiat care, oficial, trebuia să servească spre a întocmi pentru superiorii lor o documentaţie în imagini a locurilor vizitate, cei doi au luat contact cu comandamentul apărării coastei. Cu tot sprijinul primit, aceştia nu au reuşit să pătrundă în bază, alegîndu-se şi cu aparatul de fotografiat confiscat. Insistînd să se apropie de Peenemünde, s-au suit într-o barcă şi au împins-o spre zona supravegheată cu atîta stricteţe de germani. Scrutînd rapid interiorul bazei, au reuşit să observe o pereche de rachete de dimensiuni medii, care se mişcau pe şine. Din acest moment, existenţa armelor misterioase era probată, raportul celor doi agenţi polonezi confirmînd la Londra necesitatea distrugerii bazei din Peenemünde.

Astfel, la numai o lună de zile de la primirea însărcinării, Duncan Sandys era în măsură să raporteze următoarele : „Am reexaminat datele privitoare la dezvoltarea rachetelor germane de bătaie lungă. În scopul de a ne parveni noutăţi, am cerut să se întreprindă o serie de zboruri de recunoaştere aeriană peste zona din jurul Peenemünde, deasupra coastei baltice a Germaniei, unde, judecînd după informaţiile primite, bănuiam că se fac studii asupra rachetelor. Fotografiile obţinute astfel ne-au furnizat informaţii importante. Se pare că germanii se grăbesc să realizeze o rachetă grea, capabilă să bombardeze zone determinate la mari distanţe. După puţinele indicii pe care le avem, apreciem că experienţele sînt într-o fază foarte avansată şi că Londra este unul dintre obiectivele vizate. De aceea, considerăm că uzinele experimentale care, mai mult decît probabil, par legate de dezvoltarea şi de producţia acestei arme, precum şi orice alte activităţi suspecte din regiunea de coastă a Franţei de nord-vest trebuie să fie supuse bombardării aeriene". De menţionat că o contribuţie importantă la investigaţiile lui Duncan Sandys a avut

și inginerul Michel Hollard, care, în 1942, a organizat în Franța un serviciu de informații destul de eficient — rețeaua Agir *.

Englezii declarau deci război armelor secrete ale lui Hitler. Comitetul apărării al Marii Britanii decidea la sfîrșitul lui iunie că este necesar să se continue examinarea atentă și minuțioasă a zonei de nord a Franței pe o rază de 400 km față de Londra și să se treacă la bombardarea masivă, noaptea, la prima ocazie potrivită, a stației experimentale din Peenemünde. Lovitura a fost dată în noaptea de 17 spre 18 august 1943, cînd, potrivit planului „Hydra", conceput de mareșalul aerului, Sir Arthur Travers Harris, 571 de bombardiere grele au atacat prin surprindere Peenemünde, după ce nemții au fost induși în eroare de 8 avioane de vînătoare „Mosquito" care, simulînd un zbor spre Berlin, au presărat cerul cu fîșii de hîrtie de staniol pentru a denatura recepția radarurilor germane și pentru a-l determina astfel pe inamic să-și concentreze aviația la apărarea capitalei.

Bombardamentul englez le-a pricinuit nemților 733 de victime, dintre care 178 aparțineau grupului conducătorilor și oamenilor de știință. Cei mai de seamă dispăruți erau inginerul Walther, directorul atelierului experimental, și dr. Walter Thiel, specialist în sisteme de propulsie.

Dornberger și von Braun s-au salvat cu toate documentele lor referitoare la racheta V-2. Într-o declarație dată imediat, autorul operației „Hydra" spunea că „Peenemüunde este o redută a unei grămezi de dărîmături", dar, după puține ore de la dezastru, Dornberger, la rîndul său, asigura Berlinul că „daunele materiale au fost limitate și experiențele pot continua, întrucît cîteva instalații speciale nici nu au fost afectate de lovituri".

În consecință, la Peenemünde, după o lună și jumătate s-a reînceput activitatea cu instalațiile salvate de la pieire, dar principalul centru balistic de experimentare a rachetelor a fost mutat în Polonia, în regiunea Blizna, între rîurile San și Vistula. Aici, într-o zonă denumită Heidelager, păzită cu strășnicie de trupe S.S., au continuat experiențele și de aici au plecat, în septembrie 1944, primele V-2 direct spre Olanda.

La 25 septembrie 1943, Churchill trimitea un lung și îngrijorător mesaj președintelui Roosevelt : „Este obligația mea să vă informez că de șase luni continuă să ne parvină din diferite surse probe referitoare la pregătirea de către partea

* Vezi lucrarea „Fapte care nu se uită", 1970, p. 5—10. (N.R.)

germană a unui atac asupra Londrei cu ajutorul rachetelor cu bătaie lungă, în greutate de vreo 60 de tone, capabile să transporte o încărcătură de explozivi de 10 sau 20 tone. Pentru această rațiune, noi am bombardat puternic Peenemünde, principala lor bază experimentală. Am distrus, de asemenea, Watten, lîngă St. Omer, unde erau în curs construcții a căror destinație nu ne-a fost posibil să o precizăm. Cel puțin șapte din aceste baze se găseau la Pasul Callais și pe peninsula Cherbourg și multe altele s-ar putea să existe nedescoperite încă".

La Londra erau studiate măsurile de mutare a populației, în vederea atacului german, dar cele mai mari eforturi au fost consacrate plasării în jurul capitalei a unei fîșii de apărare, constituită din mii de baloane de baraj, a bateriilor antiaeriene și a rețelelor de stații radar menite să recepționeze din vreme bombele zburătoare. Churchill însuși a devenit promotorul operației „Crossbow", care viza apărarea Londrei împotriva bombardamentelor germane.

În acest timp, germanii urgentau pe cît posibil probele cu rachete V-2 și își concentrau eforturile asupra fabricării lor la Nordhausen. La 19 octombrie 1943, fabrica subterană de aici primea ordin de fabricare a 12.000 rachete V-2, la prețul unitar de 40.000 mărci. Concomitent, împrejurul bazei din Heidelager, neaccesibilă avioanelor de recunoaștere engleze, se dezlănțuia bătălia secretă a serviciului de informații polonez. Protagonist era inginerul Anton Kocjan, cunoscut constructor de avioane și militant marcant al rezistenței poloneze.

Spre sfîrșitul lui mai 1944, într-un sat aflat la mică distanță de Sarnaki, în zona Blizna, s-a prăbușit o rachetă V-2, care fusese lansată de la baza secretă. Încălcînd recomandările germanilor de a semnala și preda „orice bucăți de material căzute din cer", localnicii au ascuns prudent toate părțile rachetei și i-au anunțat pe cei din Rezistență. Piesa cea mai grea a fost rostogolită într-un rîu din apropiere, iar părțile mai mici au fost acoperite cu fîn. În timpul nopții, partizanii polonezi au transportat toate resturile rachetei la Varșovia, unde au fost analizate de doi oameni de știință, experți în radiotehnică și în carburanți. Transmițîndu-se rezultatele la Londra, savanții englezi au cerut cu insistență ca racheta să le fie adusă pentru a studia direct funcționarea și periculozitatea ei. Dar acest lucru părea imposibil de realizat. În cele din urmă s-a hotărît să se transporte în Anglia numai un

anumit mecanism din rachetă. În noaptea de 25 iulie 1944, un avion britanic „Dakota", plecat din Brindisi, a aterizat clandestin pe o pajiște din apropierea satului Wal Ruda, unde agenții polonezi plantaseră semnale luminoase. Piesa solicitată de Londra și inginerul Kocjan au fost urcați la bord și, după 2 ore de eforturi din cauza terenului mocirlos, avionul a reușit să decoleze. Cîteva săptămîni mai tîrziu, englezii au pus mîna pe o altă rachetă V-2, căzută în Suedia. Studiind cu atenție aceste capturi, ei au putut să-și dea seama perfect de caracteristicile armei pe care urmau să o înfrunte.

Ofensiva lui Hitler împotriva Londrei se declanșase însă. 9.300 de rachete V-1 au fost lansate de nemți, dar numai 2.400 au lovit direct Londra, provocînd moartea a 6.000 de persoane și rănirea altor 1.800. Dintre celelalte, 2.000 au căzut în Marea Mînecii, 400 au fost oprite de cablurile baloanelor de baraj, 1.200 au fost doborîte de antiaeriană, 1.800 au fost abătute de avioanele de vînătoare, care le atingeau cu aripa în timpul zborului, iar 1.500 au ajuns pe cîmpia engleză sau în suburbiile capitalei.

V-2, a doua armă secretă a lui Hitler, și-a făcut apariția deasupra Londrei la 8 septembrie 1944, cînd, fără să fi fost zărit vreun avion sau bombă zburătoare, o explozie înspăimîntătoare a dărîmat instantaneu zece case. Puține minute după aceea, o altă lovitură a avut loc la Epping și, de asemenea, nici aici nu se înregistrase vreun simptom de pericol.

Nici un sistem de apărare nu avea să fie pus în acțiune împotriva lui V-2, pentru simplul motiv că încă nu exista. De asemenea, tentativa din partea R.A.F. de a localiza rampele de lansare a dat greș ; V-2 erau lansate de pe remorci mobile, ușor de camuflat și de deplasat.

Bilanțul bombardamentelor cu V-2 nu a fost însă pe măsura așteptărilor lui Hitler, pentru că din cele 1.389 de rachete lansate spre Londra numai una de vreo 60 de tone a ajuns la țintă, ucigînd 3.000 de oameni și rănind alți 6.000.

Așadar, a doua armă secretă a lui Hitler nu s-a dovedit decisivă, întrucît avea încă multe defecțiuni. Acestea promiteau a fi înlăturate de oamenii de știință în cîțiva ani de studiu, dar costau prea mult pentru bugetul Reich-ului, sărăcit de războiul îndelungat. Cînd, în 1945, aliații au ocupat bazele secrete, capturînd planurile pregătite și oamenii de știință care le-au elaborat, a devenit clar că armele secrete aflate în studiu erau înspăimîntătoare, iar V-1 și V-2 au fost numai o anticipație.

MISIUNEA „PĂUNUL“: OBIECTIV YAMAMOTO

La 16 aprilie 1943, William F. Hasley din Nouméa — Noua Caledonie, îi transmitea un lung mesaj lui Marc Mitscher, comandantul forțelor aeriene din insula Salomon. Mesajul se termina astfel : „Se pare că păunul va pleca exact la ora anunțată. Prinde-i coada“.

„Păunul“ era amiralul Yamamoto Isoroku, personalitatea cea mai faimoasă din Japonia în timpul războiului. Identificat de americani ca „cel de la Pearl Harbour“, Yamamoto se născuse la 4 aprilie 1884 în Japonia de nord, fiind botezat de tatăl său cu numele de Isoroku, adică „cincizeci și șase“, pentru că atîți ani avea cînd se trezise pe neașteptate cu un fiu. În copilărie, Yamamoto a învățat limba engleză și a frecventat școala medie din Nagaoka, unde se preda o rigidă instrucție militară. La șaisprezece ani a intrat la Academia Navală din Etajima, terminînd-o în 1904, exact la timp pentru a participa la neașteptatul război contra Rusiei. Ca marinar de coastă la bordul crucișătorului „Nisshin“, a participat la marea bătălie de la Tsushima, care a contrapus flota japoneză a amiralului Togo, flotei ruse. În cursul bătăliei, Yamamoto a căpătat numeroase răni și a pierdut două degete de la mîna stîngă. Murindu-i părinții, a fost adoptat de familia Yamamoto din Navaoka, de la care a primit și numele.

La începutul lui 1918, după ce făcuse deja o strălucită carieră în marină, a plecat pentru doi ani în Statele Unite, la Harvard. În această perioadă i s-au maturizat convingerile lui că bătăliile navale pot fi neutralizate prompt cu avioane. Una dintre tezele sale preferate era aceea că „nava de război cea mai importantă din proximul conflict va fi o navă în măsură să transporte aeroplane“. În 1921, revenit în patrie,

a devenit director al noii școli de pilotaj și a început lupta pentru ca marina să aibă o aviație proprie. În 1925 a revenit în Statele Unite ca atașat militar pe lîngă ambasada japoneză din Washington, unde a ajuns la convingerea că marina americană „este bună doar pentru timp de pace și că se potrivește mai mult pentru jucătorii de bridge și de golf decît pentru adevărați combatanți".

În 1934, Yamamoto a participat, ca șef al delegației japoneze, la Conferința navală de la Londra, unde a criticat aspru limitările stabilite la Washington în 1921, potrivit cărora Statele Unite, Marea Britanie și Japonia trebuiau să dispună de nave de război după raportul cinci-cinci-trei și a declarat că țara sa se consideră eliberată imediat de această obligație.

Ajuns la culmile carierei sale, între anii 1935—1940 s-a dedicat construcției unei mari flote de război, în rîndul căreia, bineînțeles că, potrivit concepției sale, portavioanele aveau un rol determinant. În 1940 a fost numit comandant al flotei Rengo Kantai, adică forțele navale imperiale japoneze, funcție cu care a intrat în cel de-al doilea război mondial. Primul și cel mai mare succes al său a fost atacul asupra bazei americane de la Pearl Harbour, după care și-a cîștigat o așa faimă și un așa prestigiu că poziția sa nu a fost cu nimic zguduită de nefericitul deznodămînt din bătălia de la Midway și de alte operații aeronavale ulterioare.

În primăvara anului 1943 se găsea în spatele frontului, la Truk. La 3 aprilie s-a deplasat la Rabaul, pentru a conduce din apropiere operațiile japonezilor care întîlniseră la Guadalcanal din insulele Salomon primul mare obstacol.

De aici, Yamamoto a decis să facă o vizită la bazele nipone din insulele respective, călătoria urmînd să-l țină departe de cartierul său general nu mai mult de zece ore. Programul a fost pregătit cu grijă de comandantul Watanabe Yasuji și difuzat imediat prin radio comandanților interesați de vizită. Textul radiogramei era următorul : „Turul de inspecție al comandantului șef al Flotei Reunite din Ballale, Shortland și Buin se va realiza la 18 aprilie cu acest program : ora 6, plecarea din Rabaul pe un bombardier mediu escortat de șase avioane de vînătoare ; ora 8, sosirea la Ballale ; imediat plecarea la Shortland, la bordul torpilorului pregătit de prima escadră ; ora 8,40, sosirea prevăzută la Shortland ; ora 9,45, plecarea din Shortland la bordul torpilorului ; ora 10,30, sosirea la Ballale ; ora 11, plecarea din Ballale la bordul unui

bombardier mediu cu sosirea la Buin la 11,10 ; micul dejun la comandamentul primei escadre, cu prezența comandantului flotilei aeriene 26 ; ora 14, plecarea din Buin cu un bombardier mediu și sosirea la Rabaul la ora 15,40. În caz de timp nefavorabil, călătoria va fi amînată 24 de ore".

În 13 aprilie, la ora 17,55, mesajul japonez era interceptat la Wahiawa de stația americană de radio „Fleet Radio Unit Pacific Fleet" (FRUPAC), unitatea radio a flotei Pacificului. Deși codificat, mesajul a fost înțeles de radiotelegrafistul american ca avînd importanță deosebită și, drept urmare, l-a îndrumat imediat la comandantul centrului de informații din Pearl Harbour, pentru descifrare.

Așa se face că, la puține minute după interceptare, mesajul era deja în mîinile descifratorilor. Ei au lucrat toată noaptea dintre 13 și 14 aprilie ; onoarea descifrării i-a revenit locotenent-colonelului de marină Alva Bryan Lasswell, care lucra în strîns contact cu Tom Dyer, specialist în criptanaliză mecanică, și cu Wesley Wright, asistentul său. Descifratorii au stabilit că mesajul era semnat de amiralul Samejima Tomoshige, comandantul flotei a VIII-a japoneze din Shortland și că se referea la programul exact al unui voiaj rapid al lui Yamamoto în insula Bougainville, cu etape în unele localități, a căror recunoaștere fu datorată lui Wesley Wright, care a identificat siglele RXE cu Shortland, RR cu Rabaul, RXZ cu Ballale și RXP cu Buin.

În primele ore ale dimineții mesajul integral descifrat a fost transmis căpitanului de fregată Edwin T. Layton, atașat al serviciului de informații al flotei staționate la Pearl Harbour. Acesta îl cunoscuse bine pe Yamamoto și a înțeles rapid cît valora pentru Statele Unite oferirea posibilității de a-i intercepta și de a-i doborî avionul. Se deplasă imediat la serviciul amiralului Chester W. Nimitz, pe atunci comandant șef al flotei din Pacific, și, la cîteva minute după ora 8 dimineața, i-a depus pe birou mesajul lui Samejima spunînd : „Traseul vechiului nostru amic, Yamamoto".

Citind mesajul, Nimitz a exclamat : „Ce-mi spuneți ? Vrem să încercăm să-l facem să dispară ?" Cei doi s-au întreținut îndelung, luînd în discuție toate implicațiile posibile ale acestui act. Ce greutate ar avea asupra moralului japonezilor moartea lui Yamamoto ? Ce importanță ar avea față de opinia publică americană argumentul privind dispariția omului care a fost creatorul neuitatelor zile ale dezonoarei. Nu cumva este nerecomandabil să li se arate japonezilor că

Statele Unite erau capabile să le descifreze codurile lor și astfel să ia măsuri să-și schimbe sistemul de cifrare creînd astfel greutăți serviciului de informații americane ? Cum să acționeze avioanele americane pentru a intercepta bombardierele lui Yamamoto în condiții de securitate și pentru a reuși să-l lovească ?

Nimitz a decis să-l avertizeze imediat pe Halsey de ocazia ce li se oferea, invitîndu-l să studieze un plan de acțiune. În același timp a cerut aprobarea Washington-ului. În Statele Unite era deja cunoscută „afacerea Yamamoto", pentru că mesajul cifrat mai fusese interceptat și de o stație de ascultare din Alaska. Comandantul marinei americane, Frank Knox și luase legătura cu generalul Henry H. Arnold, comandantul aviației și șef al societății aeronautice „Lockheed", cu care a stabilit ca interceptarea aeriană a lui Yamamoto să fie făcută cu avioane „P-38 Lightning", disponibile pe aeroportul Henderson din Guadalcanal, cu condiția ca acestea să fie dotate cu rezervoare suplimentare demontabile, în măsură să aibă toată autonomia necesară pentru un raid lung. Președintele Roosevelt a aprobat planul conceput și la 16 aprilie tot mecanismul s-a pus în mișcare.

Halsey a încredințat misiunea generalului Marc Mitscher, comandantul forțelor aeriene din insula Salomon, spunîndu-i în glumă să prindă păunul de coadă. Acțiunea avea să fie întreprinsă de avioanele P-38 din escadrila de vînătoare 339 comandată de maiorul John W. Mitchell. Potrivit planului, surprinderea avionului lui Yamamoto urma să aibă loc deasupra golfului Împărăteasa Augusta, cînd japonezul s-ar pregăti să aterizeze la Ballale, prima etapă a voiajului său, în jurul orei 9,35.

În dimineața lui 18 aprilie, la ora 7,25, avioanele americane au plecat în misiune, zburînd cea mai mare parte a timpului la cea mai joasă altitudine deasupra mării și menținînd o severă liniște radio. La rîndul său, Yamamoto plecase din Rabaul exact la 7 (ora americană), la bordul unui bombardier „Mitsubishi", fiind îmbrăcat în uniformă de campanie și ocupînd locul de lîngă pilot. Era însoțit de contraamiralul Takata, de comandantul Ishizaki și de căpitanul de fregată Toibana. În plus față de cele prevăzute de program era faptul că în escadrila japoneză mai fusese inclus și un al doilea bombardier „Mitsubishi", care îl avea la bord pe viceamiralul Ugaki Matome, șeful statului-major al lui Yama-

moto, însoţit de alţi ofiţeri din suită. Escorta era asigurată de 6 avioane de vînătoare.

La 9,34, aparatele americane au zărit cele 8 avioane japoneze. Rezervoarele suplimentare deveniseră acum inutile şi periculoase pentru bătălia care se anunţa, dar se hotărî atacul. În timp ce doi dintre americani s-au aruncat asupra celor două bombardiere japoneze fără a şti care din ele îl purtau pe Yamamoto, ceilalţi au angajat lupta cu avioanele de vînătoare din escorta amiralului.

Confruntarea a durat foarte puţin : cele două bombardiere japoneze au fost lovite repetat şi s-au prăbuşit pe insula Bougainville. Avionul lui Yamamoto a căzut în junglă, iar acela al lui Ugaki în mare, la mică distanţă de micul golf Buin. O şalupă a fost trimisă de îndată şi astfel au putut fi salvaţi viceamiralul Ugaki şi un însoţitor, care însă erau grav răniţi. Escadrila americană a revenit pe aeroportul Henderson cu un singur aparat lipsă.

Imediat i-a fost transmis lui Halsey următorul mesaj : „P-38 condus de maiorul John W. Mitchell a examinat zona Kahili. A doborît două bombardiere escortate ce se deplasau în strînsă formaţie de zbor. Se consideră că unul dintre bombardierele doborîte era folosit pentru diversiune... Un P-38 nu s-a reîntors. S-ar zice că 18 aprilie este ziua noastră mare".

Entuziasmul pentru succesul misiunii împotriva lui Yamamoto a fost reţinut în mediul militar american, din moment ce nu s-a transmis nici o ştire oficială. Această tăcere avea ca scop să-i determine pe japonezi să creadă că totul fusese o pură întîmplare, că americanii nu interceptaseră mesajul cu programul voiajului şi că în general ei nu posedau cheia pentru descifrarea codurilor imperiale. La rîndul ei, şi partea japoneză a păstrat linişte mai mult de o lună, din următorul raţionament : nu se voia scuzarea loviturii neaşteptate şi demoralizarea într-un aşa mod a opiniei publice şi a forţelor armate care îl priveau pe Yamamoto ca pe un simbol al victoriei.

Corpul lui Yamamoto a fost găsit de japonezi la mică distanţă de avionul care produsese în cădere o mare tăietură în vegetaţia junglei. Yamamoto, după martori oculari, strîngea încă în mîna stîngă sabia sa ; lovit la cap de un cartuş de mitralieră americană, el era prezumptibil mort înainte ca avionul să se prăbuşească. Corpul marelui amiral a fost incinerat şi cenuşa dusă la Truk, de unde a fost luată la bordul cuirasa-

tului „Musashi“, care a ajuns la Tokio la 21 mai. Atunci suveranul japonez a decis să rupă tăcerea.

Comunicatul transmis la radio și în ziare spunea : „Amiralul Yamamoto, în timp ce la sfîrșitul lunii aprilie inspecta linia strategică a frontului, a fost obligat de inamic la luptă aeriană, moartea glorioasă găsindu-l la bordul unui avion militar“.

Funeraliile au fost duble : o parte din cenușă a fost înmormîntată în parcul Hibiya, la 5 iunie, cu o ceremonie la care au asistat peste un milion de cetățeni din Tokio ; iar o altă parte a fost dusă la Nagaoka, unde trăia încă o soră a lui Yamamoto și unde, la 7 iunie, s-a mai organizat o ultimă manifestație de afecțiune pentru amiral, cu participarea a 700.000 de persoane. Americanii au cules pînă la sfîrșit fructele acelei bătălii secrete desfășurate pe cerul din Bougainville, o mică capodoperă de viclenie și de oportunitate.

CELE 400.000 LIRE STERLINE ALE DOMNULUI „CICERO“

Într-o dimineață de sfîrșit de octombrie, în 1943, omul de încredere al ministrului de externe al Reich-ului îi telefona șefului contraspionajului nazist, Walter Schellenberg, că ambasadorul german la Ankara, Franz von Papen, a primit o ofertă de informații secrete de la un misterios individ străin, care afirma că era cameristul ambasadorului englez în Turcia. Pentru o primă serie de documente confidențiale acesta cerea douăzeci mii de lire sterline, promițînd că în scurt timp va suplimenta informațiile cu altele, la prețul de cincisprezece mii lire sterline una.

După ce s-au consultat, Schellenberg și Ribbentrop au fost de acord cu oferta și în ziua următoare un curier pleca cu avionul spre Ankara ducînd cu el douăzeci de mii de lire sterline. Raportul sosit trei zile mai tîrziu arăta că omul cu pricina se prezenta cu numele de Pierre și era de „profesie“ servitor, angajat uneori camerist, alteori șofer, la diplomați sau comercianți străini domiciliați în capitala turcă. În realitate se chema Elyesa Bazna și era născut la 28 iulie 1904 la Pristina, în Iugoslavia, un mic orășel situat la circa 360 km distanță de Belgrad. Tatăl său, profesor de religie islamică, fusese constrîns în timpul primului război mondial să părăsească patria care se eliberase de dominația Imperiului Otoman și să se stabilească în Turcia, la Istanbul.

Date fiind ocupațiile lui, Bazna reușise să învețe limbile turcă, croată, slovenă, greacă, franceză și se descurca foarte bine și în germană și engleză. În anii dinaintea celui de-al doilea război mondial, în timp ce era șofer pe lîngă ambasa-

dorul iugoslav la Ankara, la îndemnul tatălui său a început să urmeze lecții de canto la un oarecare profesor Klein, de origine germană. Posibilitatea de a avea succes în lirică i-a entuziasmat atît de mult, încît și-a dat demisia din postul de șofer, pentru a se dedica complet studiului muzicii. După ce a debutat însă cu totul nefavorabil într-un teatru din Istanbul, Bazna a renunțat complet la aspirațiile sale și s-a întors la vechea ocupație.

De această dată a găsit un serviciu pe lîngă Ambasada Statelor Unite din Ankara, în directă dependență de colonelul Class, atașat militar. Pericolul de a se trezi implicat într-o intrigă pasională cu soția patronului său, care a făcut totul pentru a-l momi, l-a convins de oportunitatea părăsirii acestei slujbe. A devenit apoi dependent de Albert Jenke, un om de afaceri german, care lucra la ambasada Reich-ului grație faptului că era cumnat cu ministrul de externe Ribbentrop. Dar a pierdut și această slujbă, deoarece a fost surprins de patron în timp ce privea cu curiozitate în actele sale personale. Așa s-a trezit Elyesa Bazna din nou fără lucru.

În august 1943, răsfoind un ziar din Ankara, a descoperit o ofertă de serviciu pe lîngă ambasada britanică. Se prezentă la adresa indicată, unde găsi o vilă înconjurată de o grădină mare ; în fața vilei observă un „Chevrolet“, în care, pe perna din spate, era lăsată o geantă deschisă, unde se zăreau actele de identitate. După ce apăsă pe sonerie, a fost introdus la primul secretar al ambasadei, Bask, care l-a supus la un rapid examen. La sfîrșitul acestuia, Bask hotărî să-l angajeze, urmînd să se ocupe cu treburile casei, printre care și de automobil.

Imediat după intrarea în noile atribuții, Elyesa Bazna a început să se intereseze de date secrete. Primul secretar al ambasadei nu părea atît de mare expert în păstrarea secretelor și lui Bazna i-a fost ușor să-și pună ochii pe cîteva documente confidențiale, convingîndu-se repede de importanța lor și de avantajele pe care le-ar putea avea fotografiindu-le și vînzîndu-le puterilor interesate : Germania, Statele Unite sau Uniunea Sovietică.

Această posibilitate l-a ademenit atît de mult, încît a hotărît să recurgă la orice pentru a se transfera în vila ambasadorului, unde mai mult ca sigur că documentele care meritau să fie sustrase erau mai numeroase și de importanță superioară. A reușit să-și realizeze planul recrutînd o cameristă, pe nume Mara, de care se îndrăgosti. Prin aceasta

a solicitat doamnei Bask o intervenţie pentru transferarea sa şi după cîteva zile Elyesa Bazna era numit camerist personal al ambasadorului britanic, Sir Hugh Knatchbull Hughessen, dar cu o remuneraţie lunară de abia o sută de lire sterline.

Momentul politic era foarte delicat, deoarece atît Marea Britanie, cît şi Germania încercau să convingă Turcia să intre în război, fiecare de partea sa. Turcia, dimpotrivă, se străduia să-şi menţină neutralitatea şi a condiţionat o eventuală intrare a sa în război de partea aliaţilor de deschiderea neîntîrziată a frontului occidental, operaţiune care, cu toată recomandarea lui Stalin, nu era pentru moment reţinută ca fiind oportună de către Churchill şi Roosevelt.

Din aceste considerente Ankara apărea ca un pion important în subtilităţile jocului secret care se desfăşura între marile puteri, iar ambasada britanică era ţinută permanent la curent de Ministerul de Externe din Londra cu toate informaţiile confidenţiale referitoare la operaţiunile militare din Europa şi mai ales din Balcani. Pe de altă parte, aceeaşi Ambasadă britanică era considerată o mină de aur pentru un om ca Elyesa Bazna, care a întrevăzut în spionaj posibilitatea de a se îmbogăţi. La 26 octombrie 1943, noul spion intra în acţiune ; s-a prezentat la Albert Jenke, vechiul său patron, devenit între timp, în calitatea sa de consilier, „omul numărul doi", după ambasadorul german din Ankara, Franz von Papen, şi i-a propus direct, fără jumătăţi de măsură, să-i cumpere rolfilmele care conţineau reproducerile documentelor secrete din sursă engleză. Preţul formulat pentru primele două rolfilme furnizate succesiv era de 20.000 de lire sterline.

Încercînd o presiune asupra lui Jenke, Bazna i-a spus pe un ton foarte dezinteresat că dacă documentele nu interesau Germania, ar putea interesa Uniunea Sovietică. Consilierul german n-a mai ezitat, dar, pentru a nu se expune personal, l-a însărcinat să se ocupe cu perfectarea acordului pe C. Ludwig Moyzich, ataşat comercial pe lîngă ambasadă, dar în realitate agent în subordinea lui Schellenberg. Moyzich a luat imediat un prim contact cu Bazna. Au convenit că la 30 octombrie spionul îi va telefona la ora 3 după-masă, prezentîndu-se Pierre şi limitîndu-se la întrebarea : „Da sau nu ?". Dacă Moyzich va răspunde „da", cei doi se vor întîlni seara în baraca grădinarului din capătul parcului ambasadei germane.

La scurt timp după această primă întrevedere, Moyzich a raportat repede totul ambasadorului von Papen, care s-a grăbit

să trimită la Berlin, la ministrul de externe Joachim von Ribbentrop, o telegramă cifrată categorisită strict secretă. În textul ei se spunea : „Un funcționar al Ambasadei Marii Britanii, care afirmă că este cameristul personal al ambasadorului, s-a oferit să ne predea fotografii de documente originale strict secrete. Prima predare este prevăzută pentru 30 octombrie și ne cere 20.000 de lire sterline în bancnote ; pentru fiecare rolfilm pe care ni-l va preda în viitor, va trebui să plătim cîte 15.000 de lire sterline. Rugăm să decideți dacă această propunere poate fi acceptată. În caz afirmativ, suma de 20.000 de lire sterline trebuie să ne fie expediată prin curier special, astfel încît să ne parvină pînă la 30 octombrie. Cameristul a fost cu cîțiva ani în urmă în serviciul primului nostru secretar. Nu vă putem furniza alte informații".

În urma consultării dintre Schellenberg și Ribbentrop s-a trimis următorul răspuns : „Asumîndu-vă toate precauțiile pe care cazul le cere, acceptați oferta cameristului. Curierul nostru special va fi la Ankara în cursul zilei de 30 octombrie, la prînz. Așteptăm urgent un raport după ce veți fi primit documentele".

La 30 octombrie, imediat după prînz, așa după cum se convenise, Elyesa Bazna i-a telefonat lui Moyzich, care s-a limitat să răspundă „da". În aceeași zi, la ora 22,00 a avut loc întîlnirea în baraca din parcul ambasadei.

Moyzich l-a studiat pe Bazna și i-a arătat cele 20.000 de lire sterline deja gata pregătite în diferite bancnote ; spionul a adus rolfilmul și Moyzich l-a rugat să-și țină promisiunea. Moyzich coborî în pivniță, unde avea pregătit un mic laborator fotografic și în cîteva minute negativul era developat. Apoi a aruncat o privire asupra imaginilor, pentru a se convinge că era vorba despre documente secrete autentice, care puteau valora suma cerută. După aceea i-a predat banii lui Bazna, care a promis că se vor revedea în curînd, pentru a-i furniza și alte documente, așa după cum se înțeleseseră.

În dimineața următoare, mărirea fotografiilor i-a permis lui von Papen să evalueze importanța afacerii de-abia încheiate. Documentele strict secrete proveneau de la Foreign Office și cuprindeau date referitoare la spinoasa problemă a raporturilor dintre Marea Britanie, Turcia și U.R.S.S., un raport asupra întîlnirii care avusese loc chiar în aceeași lună la Moscova între miniștrii de externe sovietic, britanic și american,

o listă a tuturor materialelor militare furnizate Uniunii Sovietice de către Statele Unite în cursul ultimilor doi ani în baza tratatului de alianță ș.a.

O expresie spontană de uimire și de entuziasm a lui von Papen a stat la baza numelui conspirativ al lui Elyesa Bazna : „Dar aceste documente au elocvența lui Cicero !“ De atunci, spionul s-a numit Cicero, operațiunea cu același nume devenind una dintre acțiunile cele mai importante ale serviciilor lui Schellenberg.

La sugestia șefilor săi din Berlin, Moyzich a căutat să înțeleagă cum reușise Cicero să fotografieze documentele. Bazna i-a dat o explicație foarte simplă, dar în același timp incredibilă : făcea totul singur. Cînd ambasadorul mergea la culcare, el scotea din hainele acestuia cheia de la casa de fier, lua documentele, se retrăgea în camera sa și, cu o lampă puternică și un aparat fotografic „Leica“, imortaliza materialele care aveau meritul de a fi întotdeauna perfect netede și clare, astfel că absolut singur reușea să obțină numai ceea ce putea face un foarte bun fotograf dotat cu toate utilajele necesare. Moyzich mai încercă, de asemenea, să sondeze adevărul și în legătură cu motivele reale ale acțiunii lui Cicero ; acestea convergeau spre faptul că scopul principal erau banii, dar că stimulul venea din dorința lui de a aduce daune Marii Britanii pentru a răzbuna moartea tatălui său, ucis accidental de un englez în timpul unei partide de vînătoare.

Aceste explicații au mulțumit Berlinul numai parțial și Moyzich și-a intensificat supravegherea sa asupra lui Cicero. În prima perioadă a colaborării cu el exista temerea că Bazna era un instrument în mîna spionajului englez sau turc și că activitatea sa și prețioasele documente procurate nu erau altceva decît o gigantică mașinație pentru a dezorienta serviciul de spionaj german. Dar nu a apărut niciodată vreo ocazie în care aceste suspiciuni să se adeverească.

Cele mai mari dubii au apărut cînd într-o fotografie furnizată ulterior de Cicero s-au văzut clar amprentele a două degete care țineau documentul să nu se miște ; părea într-adevăr straniu și imposibil ca Cicero să poată executa fotografii la o așa distanță, încît să fixeze documentul de fotografiat cu cealaltă mînă. Dar misterul nu a fost dezlegat, pentru că spionul s-a limitat să dea explicații confuze și aproximative.

După predarea primelor două rolfilme, Cicero a furnizat multe altele cu un ritm aproape impresionant. În primele zile ale lunii decembrie a avut loc o întîmplare care le-a dezvăluit

aliaților existența sa. Ambasadorul von Papen descoperise printre documentele fotografiate de Cicero o informație care arăta că aliații au implantat pe teritoriul turc, cu asentimentul guvernului local, o instalație radar ce putea ajuta avioanelor engleze să identifice obiectivele industriale din România. În fața acestei revelații, el n-a rezistat tentației de a solicita audiență la ministrul de externe turc, pentru a protesta formal în legătură cu ceea ce aflase. Ministrul turc a luat notă și imediat episodul i-a convins pe turci și englezi că, dat fiind secretul cu care proiectul fusese realizat, numai o scurgere de informații din ambasada britanică putea să fi dezvăluit lui von Papen planul. Intervenția diplomatului german a fost suficientă pentru a declanșa mecanismele autoapărării și contraspionajul a intrat în acțiune.

Cicero continua să lucreze imperturbabil. Acum a destăinuit germanilor că în munca sa fotografică nocturnă era ajutat de o femeie turcă, Esra Düriye, bucătăreasa ambasadorului britanic, și că mai tîrziu aceasta va deveni soția lui. La Berlin, informațiile transmise de Cicero constituiau tot atîtea avantaje pentru Schellenberg în lupta surdă dintre diversele servicii secrete și Ministerul de Externe. Documentele obținute la Ankara ajungeau repede pe masa lui Hitler și erau studiate și chibzuite de întreg anturajul acestuia.

Folosind codul diplomatic englez pe care îl descifraseră în mare parte, germanii au putut să cunoască din fotocopiile documentelor furnizate de Cicero o serie de date foarte importante, discutate de Churchill, Roosevelt și Cian-Kai-Și la Conferința de la Cairo din noiembrie 1943, precum și informații referitoare la Conferința de la Teheran din 20 noiembrie — 2 decembrie 1943.

Dar lovitura cea mai importantă pusă pe seama lui Cicero a fost indubitabil aceea de a fi dezvăluit germanilor existența operațiunii „Overlord", proiectul de deschidere a frontului occidental cu o debarcare prezumtivă în Franța. Din documentele precedente rezulta că teoria lui Churchill de a efectua o debarcare în Balcani a fost modificată datorită intervenției americanilor, care au preferat să-și concentreze într-altă parte forțele lor militare. Cuvîntul „Overlord" a ieșit la iveală din două scrisori expediate de Churchill ambasadorului său la Ankara : „Dacă Turcia se va lega de noi — se spunea într-o scrisoare — vor fi disponibile navele de escortă care ne sînt necesare pentru Overlord. Avînd în Turcia un astfel de punct

de sprijin, vom putea exercita presiuni asupra Berlinului și vom pregăti cum se cuvine Overlord".

A doua scrisoare se referea la numele unui comandant suprem al tuturor operațiunilor contra Germaniei : „Ar fi cu atît mai logic ca la comanda sectorului mediteranean să fie un englez și la cea a sectorului Overlord un american". Aceste indicii i-au pus în gardă pe nemți, dar Cicero le-a dat peste cîteva zile un alt document referitor la o întîlnire între ministrul de externe turc Menemencioglu și ambasadorul britanic, cu scopul de a afla poziția Turciei în momentul operațiunii „Overlord".

„Menemencioglu mi-a dat asigurări — îi comunica ambasadorul lui Churchill într-o telegramă din 20 noiembrie — că Turcia va fi cu noi în cazul cînd debarcarea pe frontul occidental va reuși, adică la circa cinsprezece zile după invazie. Rețin ca oportună acceptarea acestei propuneri, dacă nu este posibil să se ajungă încă înainte la un acord. Ar fi, oricum, un mod de a prelungi starea de incertitudine a inamicului".

Documentele ulterioare fotografiate și transmise de Cicero au servit la completarea tabloului din care rezulta că Turcia, pentru a-și proclama cu glas tare neutralitatea, primea în realitate ajutoare militare de la aliați și iniția pregătirile propriilor divizii pe teritoriul european.

Germanii îl întrebuințau pe Cicero cu maximă grijă : i-au procurat un nou aparat fotografic „Leica", creat anume pentru reproducerea de documente, i-au furnizat arme și dubluri de chei făcute pe bază de mulaj în ceară, i-au ușurat activitatea în toate felurile.

Dar, progresiv, Cicero se simțea tot mai puțin sigur pe el, pierdea din cutezanța inițială și încetinea ritmul prestațiilor sale. Personalul ambasadei engleze era tot mai suspicionat. De la Berlin, un agent al O.S.S. american, Friederich Korber (pseudonimul lui George Wood), plasat în Ministerul de Externe german, i-a adus la cunoștință lui Allan Dulles, care conducea O.S.S. în Elveția, că s-a început înregistrarea unui flux continuu de informații secrete provenite de la ambasada germană din Ankara. Dulles a informat imediat Intelligence Service și Londra a dispus introducerea unui agent secret în ambasada germană și în cea engleză, care să fie întărit cu alți agenți ai contraspionajului.

Așa a apărut în calitate de secretară aghiotantă, chiar pe lîngă biroul lui Moyzich de la Ankara, o frumoasă fată numită Cornelia Kapp.

Aceasta, care în realitate lucra pentru englezi, a reușit să se prezinte ca fiică a consulului general german din Sofia. Nu după multe zile ea a răspuns la un telefon al lui Cicero, care dorea să stabilească cu Moyzich ora și locul unei întîlniri pentru a preda un nou rolfilm. Cu această ocazie, englezilor li s-a confirmat existența spionului și faptul că acesta folosea numele de Pierre. Imediat un alt agent secret englez a început să-l fileze pe Moyzich cînd acesta se ducea la întîlniri cu Cicero, fără însă a reuși să-l identifice.

Moyzich și Cicero foloseau în general următoarea metodă pentru a se întîlni : stabileau o oră exactă și un loc precis din centrul Ankarei ; Moyzich se ducea cu automobilul și încetinea la punctul convenit ; Cicero urca în mașină și schimbau rolfilmele cu lirele sterline pe traseu. Apoi, cînd strada era mai liberă, Cicero cobora din autoturism și Moyzich mergea mai departe și reintra în ambasadă.

Într-o seară, cei doi au hotărît să urmărească un automobil. Au accelerat pentru a se depărta suficient și la o curbă, fără a fi văzuți de urmăritori, Cicero s-a aruncat afară. Ascuns într-un gard viu de pe marginea șoselei a putut arunca o privire rapidă asupra feței persoanei care stătea la volanul mașinii urmăritoare. În ziua următoare, după ce Cornelia Kapp s-a întîlnit cu o persoană într-un magazin din Ankara, fără a se autocontrola, Cicero a avut ocazia să constate că individul nu era altul decît cel care îi urmărise în seara precedentă. El i-a recunoscut surprinzător de repede fața și urmarea inevitabilă a fost că rolfilmele au început să ajungă la Moyzich cu frecvență mereu mai mică, deși Cicero se baza evident pe sîngele rece și pe tehnica sa de lucru, care îi permiteau să fie invulnerabil la emoții chiar cînd se afla la capătul puterilor.

Lucrurile s-au precipitat la finele lui martie, cînd Cicero, înțelegînd că ambasada engleză a devenit mai atent supravegheată de o echipă de agenți secreți ai Intelligence Service, a decis să întrerupă întreaga sa activitate de spion. Cornelia Kapp a cerut și a obținut de la Moyzich să profite de vacanța de Paști pentru a face o vizită tatălui ei la Sofia. Cu această scuză, la 6 aprilie 1944, în joia mare, ea a dispărut și nu a mai fost văzută la Ankara. Suspiciunile lui Moyzich au fost confirmate de Cicero, care i-a confiat că a descoperit adevărata identitate a Corneliei Kapp. Ea reușise să localizeze sursa informațiilor secrete — un angajat al ambasadei britanice — dar nu putuse să stabilească cine era acel funcționar. La

Berlin, încheierea muncii lui Cicero era regretată, pentru că se întrerupea astfel un izvor de informații foarte importante, exact în momentul în care Turcia abandona neutralitatea în favoarea aliaților.

În aceste împrejurări, Cicero, fără să intre în panică, se dedică meseriei sale de bază, înconjurîndu-l pe ambasadorul britanic cu toate atențiile ce trebuiau acordate de un camerist stăpînului său și numai două luni după aceea, la sfîrșitul lui mai, își dădu demisia. „Aș vrea să părăsesc Ankara și să ajung la Istanbul, la familia mea", i-a spus el într-o zi ambasadorului. „Dă-ți demisia și fă-ți lichidarea de la administrator", îi răspunse sec ambasadorul britanic, neștiind că-și lua adio de la spionul care îi pricinuise atîtea rele în mai puțin de cinci luni de muncă.

Cicero s-a hotărît să folosească cu prudență enorma cifră cîștigată de la nemți pentru serviciile aduse — circa 400.000 de lire sterline. După terminarea războiului, a scos banii care erau depozitați într-un seif, a cumpărat diamante, a schimbat în dolari o parte din sumă și a construit un mare hotel, părăsind definitiv „profesia" de servitor, devenită insuportabilă și umilitoare pentru situația sa financiară.

Dar și această istorie, ca mai toate istoriile spionilor a avut un final cu surpriză : mare parte din cele 400.000 de lire sterline date de germani ca plată pentru periculoasa lui îndeletnicire erau bani falși, tipăriți în lagărul din Oranienburg, în cadrul faimoasei operațiuni „Bernhard" ! Descoperirea a avut loc în 1954 și Cicero i-a aruncat cu cea mai adîncă disperare.

S-a deplasat în Germania Federală pentru a pretinde de la guvernul acesteia despăgubiri pentru daunele suferite. Cu toate insistențele sale în diferite procese, el nu a reușit să mai obțină nimic. Dimpotrivă, a riscat la un moment dat să fie condamnat la închisoare pentru vina de a fi răspîndit monedă falsă.

A trăit în continuare datorită istoriei sale aproape incredibile, transpuse în diferite memorii și chiar într-un film ce i-au adus banii care erau iluzia celor cîștigați fotografiind însemnări și documente secrete din ambasada britanică din Ankara.

MAREA AVENTURĂ A MATHILDEI CARRÉ

„Pericolul îmi dă o plăcere fizică. Tot corpul îmi pare zguduit de o senzație deosebită". Acestea sînt cuvinte ale Mathildei Bèlard Carré, poreclită „Pisica". Din pericol ea și-a făcut o adevărată profesie. Formidabilă în jocul dublu, Mathilde Carré a fost de multe ori considerată o Mata Hari a celui de-al doilea război mondial, unii apreciind-o chiar superioară acesteia.

S-a născut la Creusot, la 19 februarie 1910, dintr-o familie din înalta burghezie pariziană ; tatăl era inginer, iar mama avea ascendenți nobili. După ce a urmat liceul și apoi Universitatea din Paris — Facultatea de litere —, la 23 de ani s-a decis să se căsătorească cu Valentin Carré, un expert nu prea agreat de familie, care ar fi preferat un inginer. Imediat tinerii căsătoriți au plecat în Algeria, la Oran, unde soțul a fost trimis să studieze. Aici au rămas pînă cînd, izbucnind războiul, Valentin Carré a trebuit să îmbrace uniforma militară și să meargă să lupte în Siria. Cei doi nu s-au mai revăzut niciodată, pentru că soțul a murit după cinci ani pe frontul din Cassino.

Rămasă singură, Mathilde s-a reîntors în Franța, la Marsilia și de aici la Paris, unde a intrat ca infirmieră la Crucea Roșie. Acum era foarte mulțumită pentru că avea ceea ce și-a dorit întotdeauna — o viață independentă, alături de pericol ! S-a apucat de munca sa cu tot avîntul și entuziasmul de neofită, devenind în scurt timp o infirmieră perfectă și foarte activă, lăudată de medici și preferată de bolnavi. Proba focului a trecut-o într-un spital de campanie, în imediata apropiere a liniei Maginot, cînd pentru Franța se derula perioada cea mai dezastruoasă a războiului. După prelungirea frontului,

a fost transferată la Orleans, unde a întîlnit un prieten din copilărie, inginerul René Aubertin. Apoi s-a stabilit la Tolosa, unde l-a întîlnit pe polonezul refugiat Roman Czerniawski, căpitan de aviație, care purta acum numele de Roman Borni, după actele soțului decedat al unei tinere văduve ce îl găzduise cîtva timp la Nancy, înainte de a ajunge în sudul Franței. Întîlnirea a avut loc în cafeneaua Fregate. Mathilde și Roman s-au simpatizat imediat reciproc, și-au împărtășit planuri secrete și au hotărît să dea viață unei organizații de spionaj. Cîteva luni mai tîrziu, ei s-au despărțit, Roman Borni mergînd la Marsilia pentru a recruta informatori, în timp ce Mathilde Carré s-a mutat la Vichy, aproape de Biroul 2, pentru a urma o ucenicie rapidă de spionaj.

Fiind de statură mică, dar perfect proporționată, avînd o gură frumoasă și ochi verzi, profunzi, precum și o fascinantă condiție feminină, Mathilde Carré nu putea trece neobservată în noua capitală a Franței, neinvadată încă de trupele naziste. S-a stabilit la hotelul „Ambasador" și aici cîțiva jurnaliști americani i-au dat porecla care avea să devină faimoasă : „Chatte", adică „Pisica".

În toamna lui 1940, Roman Borni și Mathilde s-au reîntîlnit la Paris, așa cum conveniseră, și și-au aranjat un apartament mic în rue du Faubourg St. Jacques. La jumătatea lui noiembrie, organizația de spionaj botezată „Interallié" avea aproape două sute de agenți, toți bine distribuiți în diferite departamente franceze, în fiecare localitate unde era de spionat ceva care putea fi util lui Intelligence Service. Ea avea, de asemenea, și un număr apreciabil de curieri, care transportau informații, fotografii și microfilme.

Cîteva luni de zile tot materialul a fost scos prin Marsilia pentru a ajunge la englezi, dar la sfîrșitul lui mai 1941 „Interallié" a putut pune în funcțiune un radio-emițător instalat la ultimul etaj, la numărul 3 din Piața Trocadero. Coloana vertebrală a organizației erau Roman Borni, care și-a luat acum pseudonimul de Armand, și Mathilde Carré, cu numele conspirativ „Pisica".

Mesajele radio directe pentru Londra începeau întotdeauna cu fraza : „La chatte vous parle..." („Pisica vă vorbește..."). Printre colaboratorii direcți era și René Aubertin, vechi prieten din tinerețe cu Mathilde, care și-a părăsit, în urma înfrîngerii francezilor, postul său de sublocotenent de tancuri, aducîndu-l cu el la Paris și pe Marc Marchal, un inginer chimist de 51 ani, tată a patru fii, poreclit „Unchiul

Marco". Acesta din urmă s-a dovedit unul dintre protagoniștii lui „Interallié", reușind să finalizeze cîteva importante acțiuni de sabotaj, în care și-a pus în valoare cunoștințele sale de chimie, și să descrie exact avioanele și trupele germane din baza Orly, după ce a închiriat un bar de unde le putea observa toate mișcările.

Între agenți, un rol important l-a avut Stanislas Lach, însărcinat cu ținerea legăturii între Paris și Marsilia. El parcurgea traseul cu trenul în etape scurte și ascundea mesajele în toaleta unui vagon, în spatele oglinzii, care era în acest scop deșurubată și reînșurubată. Într-un anumit punct al călătoriei, Lach cobora și făcea calea întoarsă spre Paris, în timp ce un alt agent, din Marsilia, se urca în tren și își încheia călătoria după ce ridica mesajul.

Pentru a veni în sprijinul organizației, Intelligence Service a trimis de la Londra doi radiotelegrafiști care asigurau o transmitere perfectă, de regulă seara, a comunicărilor rețelei. În vara lui 1941, „Interallié" ajunsese deja pentru englezi un bogat și precis izvor de informații, care permitea aviației să producă avarii însemnate trupelor și materialului de război german din Franța invadată.

În acest moment Armand și „Pisica" au părăsit apartamentul din rue du Faubourg St. Jacques și au luat cu chirie o casă mică la numărul 8 din rue Villa Léandre, o străduță întunecoasă care începea la o cotitură din Avenue Junot, în plin cartier Montmartre. Idila dintre cei doi superspioni era în plină înflorire și s-a reflectat favorabil asupra activității organizației, punîndu-și amprenta de optimism și entuziasm asupra acesteia, nu fără a-i da și o notă de romantică nepăsare.

Dar un nor întunecă pe neașteptate cerul senin. Armand, pe motiv că era necesar să se întîlnească cu o persoană de încredere din sectorul codificării mesajelor, a reluat contactele cu Renée Borni, care venise la Paris. Mathilde, foarte geloasă, împinsă de orgoliul ei, a părăsit repede rue Villa Léandre și s-a stabilit în două camere în rue Cortot, la mică distanță, lîngă Sacré-Coeur. Renée Borni a înlocuit-o imediat în rolul de amantă a lui Armand și s-a instalat în rue Villa Léandre ; în interiorul organizației ea a primit numele conspirativ de „Violeta".

În septembrie 1941 s-a împlinit un vechi vis al lui Armand : să facă o călătorie la Londra, să-și îmbrățișeze din nou vechii prieteni din aviația poloneză și să-și oficializeze poziția

sa de conducător al „Interallié". De fapt, el a fost invitat de Intelligence Service și și-a organizat de îndată călătoria. În noaptea de 1 octombrie, un avion l-a ridicat de pe aeroportul sportiv din Compiégne și, după o călătorie aventuroasă, în timpul căreia fusese observat de artileria antiaeriană germană, dar lăsat totuși să zboare întrucît ceruse cale liberă cu o rachetă de culoare roșie — semn convențional pentru astfel de situații — l-a așezat pe solul englez, pe aeroportul militar din Tangmere.

Armand a stat la Londra vreo zece zile, întărind rolul „Interallié" ca parte integrantă a rețelei informative a Intelligence Service și obținînd asigurări ferme asupra ajutorului și banilor necesari pentru pregătirea agenților francezi. La 11 octombrie revenea în Franța, fiind parașutat de un vechi bimotor „Whitley-Bomber", în apropiere de Tours.

După puține zile, mai exact la 16 octombrie 1941, a avut loc prima aniversare de la înființarea „Interallié" și Armand a dat o recepție la Villa Léandre pentru cîțiva prieteni. La toastul cu șampanie, el a trecut în revistă succesele obținute de la începutul activității, mîndrindu-se, pe drept cuvînt, cu sutele de informații transmise la Londra, care le-au permis aliaților să cunoască cu precizie situația și chiar cele mai neglijabile deplasări ale trupelor germane pe teritoriul francez. Marele merit al „Interallié" și deci și al șefului acesteia era în special curajul acela de a avea o rețea de agenți aproape perfecți, toți legați între ei de un fir invizibil. Armand se simțea în foarte mare siguranță, dar după cîteva zile evenimentele i-au dezis convingerile.

Fisura s-a produs la Cherbourg. În acest centru, foarte important pentru germani, deoarece instalaseră aici un mare prezidiu militar, o doamnă, aparent inofensivă, numită Buffet, a cerut informații militare confidențiale unui medic alcoolic, un oarecare Emile. Informațiile au fost plăsmuite, doamna Buffet le-a transmis unui mesager al „Interallié", dar Emile s-a lăudat față de un caporal german că face parte dintr-o organizație de spionaj. Caporalul a raportat superiorilor săi și aceștia au intrat imediat în contact cu contraspionajul din Paris.

Sarcina de aprofundare a chestiunii din Cherbourg a fost încredințată căpitanului Erich Borchers din Serviciul de apărare din Saint Germain, care i-a repartizat misiunea sergentului Hugo Bleicher, atunci interpret al poliției militare germane.

Acesta s-a grăbit la Cherbourg, l-a arestat pe Emile și, pe baza afirmațiilor lui, a ajuns la doamna Buffet. Percheziționîndu-i locuința, Bleicher a găsit o listă cu vreo douăzeci de agenți francezi și a înțeles că la 3 noiembrie avea să ajungă la Cherbourg, pe calea ferată, un mesager al organizației pariziene, un oarecare Paul. Cursa întinsă la gara feroviară a avut succes : Paul (mai precis Raoul Kiffer, fost ofițer de aviație francez și șeful rețelei „Interallié" pentru departamentul Calvados) a fost arestat. Dus la Paris și închis la Cherche Midi, i s-a oferit posibilitatea de a-și salva viața cu condiția de a-i denunța pe conducătorii „Interallié". Prima tentativă în acest sens s-a organizat cu ocazia unei întîlniri pe care pretindea că trebuia să o aibă în stația de metro din Piața Operei. Cursa a fost întinsă, dar, după două ore de pîndă inutilă, Bleicher a înțeles că Kiffer îl mințise. Pus la strîmtoare, spionul a trebuit să mărturisească faptul că în realitate el nu era în măsură să indice nici o persoană din organizație, dar putea să se pună în contact cu „Interallié" prin două căsuțe poștale, prin care îi parveneau mesajele. Una era lîngă camera 281 dintr-un palat de pe Bulevardul Italienilor, iar cealaltă a fost localizată în restaurantul „La Palette", în Bulevardul Montparnasse.

Germanii l-au constrîns pe Kiffer să scrie două mesaje către organizație, prin care cerea o întrevedere pentru a aprecia posibilitatea de a recruta la Granville un pescar dispus să furnizeze informații militare. Mesajele au fost puse în cele două căsuțe poștale, dar numai la cea din restaurantul „La Palette" s-a primit răspuns, prin care agentul Cristian se declara dispus să-l întîlnească pe Kiffer în numele șefului Valenty, în ziua următoare, lîngă cafeneaua Monte Carlo, în Avenue Wagram.

Noua cursă a fost întinsă deci la 15 noiembrie : Raoul Kiffer s-a dus la cafeneaua Monte Carlo și s-a așezat la o masă. Bleicher și Bourchers s-au așezat la două mese vecine. Cînd un om a cerut permisiunea să se așeze lîngă Kiffer, cei doi germani au intervenit și l-au arestat. Era agentul Cristian. În timpul cercetărilor, el a refuzat să vorbească ; germanii au cerut atunci o nouă intervenție din partea lui Kiffer : l-au trimis cu o sticlă cu vin și cu una cu coniac în celula acestuia și în cîteva ore Kiffer i-a smuls lui Cristian numele și adresa șefului „Interallié" : Armand Borni, rue Villa Léandre 8, Montmartre.

Două zile mai tîrziu, la ora 2 noaptea, vila lui Armand era înconjurată. La ora 6,15, Bleicher a apăsat pe butonul soneriei de la numărul 8 ; i-a deschis un bătrîn adormit care i-a spus că nu cunoaște nici un nume Borni și că trăiește singur. Bleicher s-a grăbit atunci la nr. 8 B și a ordonat năvala în interior. Soldații i-au găsit în dormitor pe Armand Borni și pe amanta sa Renèe adormiți. Au fost imediat arestați. Între timp însă cei doi radiotelegrafiști ai „Interallié", care locuiau tot aici, au fugit pe fereastră și au dispărut pe acoperiș.

Armand a fost închis imediat la Fresnes și supus la lungi interogatorii. Mutat apoi dintr-o închisoare în alta, fără să accepte niciodată să declare ceva despre tovarășii săi sau despre organizație, Armand a fost invitat de germani în martie 1942 la un joc dublu. El a decis să profite de ocazie și a acceptat oferta, cu condiția ca la 65 de tovarăși de-ai săi din închisoare să nu li se intenteze proces și să li se asigure viața. Locotenentul Raile, cel ce avusese ideea atragerii lui Armand într-un joc dublu, a acceptat condiția și l-a însărcinat pe Bleicher cu pregătirea viitoarei activități a polonezului ca spion german. S-a hotărît ca Armand să încerce și să reușească să fugă, să treacă în Anglia și de aici să transmită informații prin mijloace radio. Punerea în scenă a fugii lui Armand a fost pregătită pentru 14 iulie 1942, cu ocazia aniversării căderii Bastiliei — sărbătoarea națională franceză. Cel ce a organizat acțiunea a fost Bleicher. Mai tîrziu, în legătură cu aceasta, el avea să povestească : „La începutul lunii, s-a primit o misiune surprinzătoare. Sub pretextul unui interogatoriu, Armand a trebuit să fie scos din închisoarea din Fresnes pentru a fi condus la Paris. De-a lungul drumului trebuia să i se permită să fugă. La 14 iulie m-am dus la Fresnes, care este la o depărtare de 20 km de capitală. Conduceam eu însumi automobilul. De-a lungul Bulevardului Raspail, în fața hotelului Lutetia, aproape de o curbă, mașina noastră s-a ciocnit de un camion. Imediat eu am ieșit din automobil și am simulat o ceartă cu conducătorul camionului. Între timp, Armand a profitat și a dispărut. Pentru a da verosimilitate fugii, eu am tras cîteva împușcături de revolver și l-am urmărit cu soldații, desigur fără succes !" După evadare, Armand a luat contact cu prietenii din rezistență și a ajuns în Anglia. Aici Intelligence Service i-a dat posibilitatea să se țină de cuvînt față de nemți și în ianuarie 1943 a început să transmită mesaje la Paris cu informații primite de la englezi.

În ce-o privește pe Renée Borni, după arestare ea a cedat imediat în timpul cercetărilor : a lăsat să-i scape numele Mathildei, a relatat raporturile lor furtunoase și a furnizat adresa. La 18 noiembrie, „Pisica" a fost arestată. Bleicher a intuit că ea putea să fie urma cea mai sigură pentru a ajunge la descoperirea definitivă a întregii rețele de spionaj și eforturile sale au fost încununate de succes. A lăsat-o o noapte întreagă în carcera din Santé, pentru a i se face puțină morală, iar dimineața a vizitat-o, oferindu-i un bogat dejun și la sfîrșit o țigară bună. Disperarea, gelozia pe Armand, hotărîrea de a o vinde pe Renée care a denunțat-o și oportunismul au fost probabil acele elemente care au convins-o pe „Pisică" să trădeze și să treacă de partea adversă.

Devenită prietenă intimă a lui Bleicher (în decembrie l-a dus chiar în casa părinților ei, în rue des Gobelins, pentru a le face cunoștință), Mathilde a spus tot ce avea de spus și în cîteva săptămîni sute de agenți ai „Interallié" au căzut în mîinile germanilor. Primul arestat a fost un oarecare Duvernoy, agent al Biroului 2, prins în capcană la o întîlnire în cafeneaua „Pam-Pam", pe Champs-Elysées ; imediat le-a venit rîndul „unchiului Marco" și vechiului prieten René Aubertin, atrași de „Pisică" într-o berărie din Piața Blanche.

Operațiunea de lichidare a rețelei a fost condusă de germani cu atîta rapiditate și în așa secret și precizie, că „Interallié" a sfîrșit în întregime în închisoare fără ca Londra să fi putut bănui măcar ceva. Transmisiile radio se întrerupseseră, e adevărat, dar Intelligence Service concluziona că aceasta era doar o urmare a unor dificultăți probabil ușor de învins.

În acest moment, „Pisica" se transformase în colaboraționistă : germanii o retribuiau cu 6.000 de franci pe lună. Ea și Bleicher au conceput împreună un plan perfect, care le-a permis să reia contactele cu Londra ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic și să furnizeze informații false, în baza cărora avioanele R.A.F. erau abătute de la obiectivele importante și dirijate asupra celor fără valoare.

Operațiunea a fost organizată cu toată precizia și viclenia de care Abwehr-ul amiralului Canaris dispunea : „Pisica" și Bleicher s-au aranjat într-o vilă izolată din Saint Germaine-en-Laye, care a fost botezată „La Chattière" și au luat cu ei vechiul radio al „Interallié", precum și pe radiotelegrafistul Marcel și pe Renée Borni, pentru a o folosi la transcrierea codului mesajelor. Apoi germanii au făcut să circule zvonul că o pereche de spioni străini ce fuseseră arestați și o doamnă

în care era ușor de recunoscut Mathilde Carré au reușit să evadeze ; englezii erau astfel determinați să nu aibă nici o suspiciune în legătură cu întreruperea emisiunilor „Interallié". Pe urmă, cînd la Londra a început din nou să ajungă semnalul obișnuit „La chatte vous parle...", emițătorii au primit cele mai vii felicitări pentru reușita autosustragerii din arestul germanilor. Așa a început ceea ce germanii au denumit „Funkspiel" — jocul interceptărilor radiofonice. În această nouă postură a activității sale de spionaj, Mathilde Carré a reușit să cîștige de la englezi respectabila sumă de 50.000 de franci, în timp ce Berlinul îi dădea regulat în fiecare lună cei 6.000 de franci remunerație.

Dintre multele operațiuni duse la bun sfîrșit de „Pisică" pe timpul perioadei Funkspiel-ului, cea mai spectaculoasă a fost, fără îndoială, aceea legată de plecarea din Brest spre Germania a navelor de luptă „Scharnhorst" și „Gneisenau". Cele două unități germane erau ancorate în portul francez Brest, pentru acțiuni foarte importante în Oceanul Atlantic. Întrucît în ultimul timp ele erau tot mai mult vizate de bombardierele engleze, amiralitatea germană a hotărît să le retrimită în porturile din țară, dar măsura se dovedea foarte greu de pus în aplicare, deoarece Canalul Mînecii era sub controlul marinei și aviației engleze. Exploatînd posibilitățile oferite de Funkspiel-ul organizat cu ajutorul „Pisicii", a cărei autoritate de informatoare nu era în acel moment pusă în discuție la Londra, germanii au pregătit în secret plecarea navelor lor, simulînd că nu sînt absolut deloc în măsură să le trimită pe mare. „Pisica" a confirmat Londrei această teorie, informînd-o că cele două crucișătoare grele și crucișătorul „Prinz Eugen" nu ar putea părăsi Brest-ul timp de cîteva luni, aflîndu-se în reparații generale. Colonelul Rémy, un alt spion francez, care însă nu lucra pentru nemți, a semnalat la începutul lui februarie iminenta plecare a crucișătoarelor. Suspiciunile Londrei generate de aceste informații contradictorii au fost însă împrăștiate de noile date „precise" ale lui Carré, care venea cu „probe" asupra imposibilității plecării navelor. La 11 februarie 1942, cele trei mari nave de război germane părăseau portul francez, îndreptîndu-se spre patrie. „Pisica" continua să dea informații liniștitoare, în timp ce colonelul Rémy persista în știrile sale alarmante. Cînd englezii și-au dat seama că soarta era hotărîtă, era prea tîrziu ; cîteva atacuri date de R.A.F. în ultima parte a călătoriei navelor germane nu au avut decît efecte secundare.

Un episod important din aventuroasa activitate a Mathildei Carré este cel în care a fost implicat ofițerul francez Pierre de Vomencourt. În momentul capitulării Franței, acesta era ofițer de legătură pe lîngă trupele engleze și în mai 1941 fusese admis să facă parte din S.O.E. (Special Operations Executive), care avea o secție formată exclusiv din francezi. Însărcinat să se reîntoarcă în Franța pentru a organiza o rețea de spioni și de sabotori, el și-a luat pseudonimul de „Lucas". A fost parașutat pe teritoriul francez în decembrie 1941, a ajuns la Paris și a intrat în contact cu avocatul Brault, pentru a cunoaște agenții deja în activitate. La 28 decembrie 1941 s-a întîlnit cu „Pisica" la cafeneaua „Georges V" pe Champs Elysées ; la o masă lîngă cea ocupată de „Lucas" și de Mathilde Carré se afla nelipsitul Bleicher.

„Lucas" i-a cerut „Pisicii" să transmită la Londra informațiile pe care reușise să le culeagă și între cei doi, cu bunăvoința lui Bleicher, se dezvoltă repede o profundă prietenie, ce permise germanilor să fie foarte la curent cu înființarea noii organizații de spionaj a lui „Lucas" denumită „La Firme". Însuși Bleicher i-a fost prezentat de Mathilde lui „Lucas", ca un vechi prieten angajat în rezistență. Ulterior însă „Lucas" a avut mai multe ocazii de a suspecta activitatea Mathildei Carré cînd a înțeles că anumite informații nu puteau să vină decît direct de la germani. Proba determinantă a jocului dublu al „Pisicii" a constituit-o identificarea avocatului Brault de către germani. Acesta a reușit totuși să fugă tocmai datorită unor acte „false" furnizate de Mathilde, pe care „Lucas" le-a interpretat ca fiind de fapt perfect autentice. În acest moment el n-a mai ezitat și a determinat-o pe „Pisică" să facă mărturisiri. Mathilde Carré a cedat : i-a povestit lui „Lucas" o parte din adevăr, omițînd, natural, toate faptele mai grave, și s-a arătat dispusă să-i trădeze pe nemți și să se reîntoarcă să lucreze pentru aliați. Era un compromis probat ulterior de inconstanța și oportunismul „Pisicii".

Spre jumătatea lui februarie 1942, „Lucas" a trebuit să revină pentru cîteva zile la Londra, pentru a raporta despre propria activitate, și Mathilde n-a vrut să piardă ocazia pentru a trece și ea Canalul Mînecii. A reușit să-l convingă pe Bleicher (entuziasmat de idee) să o lase să plece. „Pisica" își zicea că așa va intra direct în vizuina „inamicului" și va aduce „acasă" un munte de informații.

După două încercări nereușite, „Lucas“ și „Pisica“ au reușit a treia oară, în noaptea de 27 spre 28 februarie, să se îmbarce pe canoniera engleză M.G.B. 314.

Ajunsă în Anglia, „Pisica“ a spus tot ce avea de spus, furnizînd Intelligence Service-ului toate informațiile pe care le putea oferi, inclusiv un cod radio al germanilor ce avea să fie folosit de englezi pentru a le întoarce înșelăciunea. După ce „Lucas“ a raportat ceea ce știa, Mathilde Carré nu a mai putut ascunde precedenta trădare și gravitatea faptelor comise ; în iulie 1942 a fost arestată, rămînînd în închisoare pentru tot restul războiului și fiind restituită francezilor la sfîrșitul ostilităților. „Lucas“ a fost și el arestat după ce a revenit în Franța, dar în fața lui Bleicher n-a recunoscut niciodată trădarea „Pisicii“ din Anglia.

Noile autorități ale Franței eliberate i-au intentat „Pisicii“ proces, dar instrumentarea acestuia a durat pînă în ianuarie 1949. În cadrul dezbaterilor procesului, într-o atmosferă generală de ură și dispreț față de jocul dublu și față de repetatele trădări ale Mathildei Carré, cîteva personaje importante au încercat să sublinieze marile servicii pe care „Pisica“ le-a adus totuși Franței libere înainte de a trăda. Procesul a durat cinci zile, de la 3 la 8 ianuarie ; acuzația pentru Mathilde Carré, ca și pentru Renée Borni, care a comparut în sală pe targă, a fost de înaltă trădare.

Curtea și-a însușit rechizitoriul procurorului general și a pronunțat condamnarea la moarte. Puțin după sentință însă, în mai 1949, pedeapsa a fost comutată în închisoare pe viață. Cu sănătatea șubrezită, „Pisica“ a ieșit din penitenciar în 1954 și s-a retras să trăiască în casa părinților săi, în rue des Gobelins. În 1959, sub îngrijirea editorului Morgan din Paris, a apărut cartea sa de memorii intitulată „J'ai eté la chatte“ („Eu am fost pisica“). Apoi a dispărut pe neașteptate din Paris, părinții declarînd că s-a retras la țară, aproape oarbă, din cauza unei boli de ochi. De atunci nu se mai știe nimic despre Mathilde Carré — imitarea modernă a lui Mata Hari.

MARELE SPION AL EXTREMULUI ORIENT

Despre Richard Sorge, care a fost considerat ca spionul secolului, s-a scris că „nu a spart case de bani pentru a sustrage documente, pentru că ele îi erau arătate de posesorii lor legitimi și nu a tras cu pușca pentru a intra unde vroia, deoarece ușile i se deschideau spontan chiar de către cei ce erau destinați să le păzească".

Dar, dincolo de legendă, excepționalitatea acestui agent secret este în afara oricărui dubiu și aureola sa fabuloasă este alimentată de misterul care și acum învăluie activitatea lui, ce a culminat printr-o misiune care l-a făcut protagonist în Japonia unde, după o lungă detenție, a plătit, în cele din urmă, inevitabilele consecințe ale profesiunii sale.

Richard Sorge s-a născut la Adjekend, lîngă Baku, în zona petrolieră a Caucazului, la 4 octombrie 1895, din Wilhelm Richard Sorge și din Nina Lobelev. Era ultimul din cei 9 copii ai familiei ; tatăl său era un inginer german, salariat în industria de extracție a petrolului, iar mama era rusoaică, născută la Baku. Cînd Richard a împlinit 3 ani, familia sa a părăsit Rusia și s-a mutat în Germania, la Lichterfelde, o suburbie a Berlinului. Aici, tatăl său și-a abandonat profesia și a devenit bancher, murind în 1907. Tînărul Sorge a frecventat școala medie la Lichterfelde și la 16 ani s-a înscris în Wandelvogel, o organizație de tineret naționalistă. Primul război mondial i-a întrerupt studiile. La 11 august 1914 a intrat ca voluntar în armată. Apoi a luptat împotriva inamicului în Flandra, într-un batalion format în întregime din studenți, participînd la sîngeroasa bătălie de la Dixemude. Anul următor, în august, se găsea pe frontul din Galiția, unde a fost rănit. Recuperat într-un spital din Berlin, a profitat de con-

valescență pentru a-și termina studiile liceale. S-a întors numai pentru 3 săptămîni pe frontul oriental, pentru că în martie 1916 o rană gravă l-a retrimis definitiv în spatele frontului. Avea ambele picioare rupte, din care cauză toată viața avea să calce împleticit. În timpul cît a stat la spitalul militar din Königsberg, dragostea pentru o infirmieră, fiica unui intelectual marxist, l-a dus, aproape fără să-și dea seama, la studiul clasicilor comunismului. Și-a descoperit astfel autenticele sale convingeri politice ; și-a renegat ideile naționaliste care îl inspiraseră pînă atunci și a îmbrățișat comunismul. A fost avansat subofițer și decorat cu Crucea de fier clasa a II-a. Nemaifiind retrimis pe front, în octombrie 1916 s-a înscris la Facultatea de economie a Universității din Berlin.

În ianuarie 1918 a ieșit din armată și s-a mutat la Kiel, pentru a frecventa universitatea locală. Aici l-a cunoscut pe profesorul Kurt Gerlach, titularul catedrei de economie, un intelectual de extremă stîngă, care s-a împrietenit repede cu tînărul Richard. În cursul aceluiași an, Sorge s-a înscris în Partidul Social-Democrat Independent și, cîteva luni după aceea, în Partidul Comunist German. În 1919, cînd profesorul Gerlach s-a transferat la Universitatea din Augsburg, Richard Sorge l-a urmat, devenind asistentul său. În luna august a obținut titlul universitar în științe politice, susținîndu-și teza la Universitatea din Hamburg.

A rămas la Augsburg pînă în luna martie 1920, după care s-a mutat la Solingen, în Ruhr, lucrînd ca miner, făcînd, totodată prozelitism printre muncitori și colaborînd la gazeta comunistă „Vocea minerilor". În 1921, după ce a publicat prima sa carte intitulată „Acumularea capitalului, explicată pentru muncitori de Roza Luxemburg", s-a căsătorit cu Christiane, fosta soție a profesorului Kurt Gerlach. Această căsătorie nu a tulburat deloc raporturile dintre Sorge și profesorul său. În august 1921 a fost ales delegat și a participat la al VII-lea Congres al Partidului Comunist German, ținut la Jena. În 1922, după ce a părăsit Solingen, a fost numit asistent la Universitatea din Frankfurt. Aici, Sorge a devenit membru al Societății pentru cercetări sociale, al cărei animator era milionarul evreu Herrman Weil. Chiar în același an, profesorul Gerlach a murit din cauza unei vechi afecțiuni de diabet.

Lui Sorge i-a fost întocmită tot atunci o fișă la poliție, ca agitator comunist. Activitatea sa politică a crescut în intensitate și în anul 1923 a luat primele contacte directe cu sovieticii. În toamnă s-a întîlnit cu D. B. Riazanov, șeful In-

stitutului Marx-Engels din Moscova, care venise în Germania pentru a strînge documente asupra istoriei marxismului. Sorge i-a predat lui Riazanov cîteva scrisori ale lui Marx pe care le avusese unchiul său, Friedrich Albert Sorge, fost secretar al Internaționalei I și prieten cu însuși autorul „Capitalului". În aprilie 1924, cu ocazia Congresului al IX-lea al Partidului Comunist German, întorcîndu-se la Frankfurt, Sorge s-a întîlnit cu membrii delegației sovietice la Comintern, între care și Zacharovici, Dimitri Manuilski și Solomon Lozovski, care l-au invitat la Biroul 4 al Armatei Roșii (serviciul secret militar sovietic).

În octombrie 1924, Sorge a plecat la Moscova, împreună cu soția lui, Christiane, unde, odată ajunși, s-au instalat la hotelul „Lux", controlat de Comintern. În martie 1925 a fost primit în rîndurile Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Atunci a fost calificat ca „intelectual, activist de partid și membru al Uniunii lucrătorilor instrucțiunii publice". Doi ani succesiv, în timp ce soția lucra la Institutul Marx-Engels, Sorge și-a desfășurat ucenicia de agent secret și a publicat două volume : „Planul Dawes și efectele sale", sub semnătura I. K. Sorge și „Noul imperialism german" semnată cu pseudonimul R. Sonter. În octombrie 1926, Christiane și-a părăsit soțul, revenind în Germania și apoi stabilindu-se în Statele Unite, de unde a continuat să corespondeze intermitent cu Sorge.

Prima misiune a primit-o în februarie 1927, cînd, cu numele conspirativ de „Johann", a fost trimis în Scandinavia pentru „a se ocupa de activitatea de informare despre partidele comuniste scandinave privind problemele lor economice și politice". A revenit la Moscova în iulie 1928 și a participat la al VI-lea Congres mondial al Cominternului.

Următoarea misiune a îndeplinit-o în Marea Britanie. Convingîndu-se de importanța politică a activității ce o desfășura, a cerut și a obținut o lămurire a propriei sale poziții și astfel a fost încadrat, de fapt, în Biroul 4 al Armatei Roșii, chiar la generalul Jan Karlovici Berzin. Acum a primit o importantă misiune în China, de unde, datorită ruperii relațiilor diplomatice dintre Moscova și guvernul lui Cian-Kai-Și, Uniunea Sovietică avea foarte puține date. Sorge avea acoperirea de scriitor și de corespondent la două gazete germane : o foaie sociologică și revista agricolă „Getreide Zeitung". Plecat din Marsilia, Sorge a ajuns la Șanhai la 10 ianuarie 1930, îm-

preună cu Seber Weingarten, un radiotehnician german care colabora cu el.

Misiunea în China a fost fundamentală pentru Sorge, întrucît a acumulat o profundă experiență în problemele Extremului Orient. În același timp, el s-a încadrat perfect în activitatea sa de acoperire, distingîndu-se ca un jurnalist occidental expert în chestiuni asiatice. Dar cel mai bun rezultat al șederii sale în China a fost prietenia pe care a reușit să o închege cu două personaje ce urmau a fi cei mai apropiați colaboratori ai săi în misiunea următoare din Japonia : Hotsumi Ozaki și Max Klausen.

Hotsumi Ozaki, născut în 1901, era fiul unui excelent gazetar. Era licențiat al Universității imperiale din Tokio și lucra la cotidianul „Asahi Shimbun" din Osaka, care, în 1928, îl trimisese la Șanhai în calitate de corespondent în China.

Aici l-a cunoscut pe ziaristul american de stînga Agnes Smedkey, precum și pe Richard Sorge. Cu acesta din urmă a stabilit o puternică prietenie, bazată mai ales pe cultura lor temeinică. Sorge avea să-l definească mai tîrziu „primul și cel mai important prieten" al său.

Max Klausen era, în schimb, german, se născuse în 1900 și devenise marinar în 1919 și membru al celulei din Hamburg a Partidului Comunist German, în 1927. Era un excelent radiotelegrafist și experiența sa în acest domeniu a fost fructificată în 1928 cînd a fost invitat la Moscova, la Biroul 4 și recrutat de serviciul secret militar sovietic. După o lună de instruire pe lîngă școala de radiotelegrafiști din Moscova, în martie 1929, Max Klausen a fost trimis în China pentru a ține legătura radio între Șanhai și Vladivostok. Peste puțin timp l-a ajuns din urmă și Weingarten, cu care fusese coleg la școala de radiotelegrafiști. Cunoscînd o tînără văduvă finlandeză, Anna Wallenius, Max Klausen s-a căsătorit cu ea, la îndemnul lui Sorge, care îi spusese : „Această doamnă e bine și poți să te căsătorești cu ea".

În trei ani petrecuți în China, Richard Sorge a devenit prototipul spionului perfect. A revenit la Moscova în ianuarie 1933, pentru a primi misiuni și mai obligante. În aprilie în același an a fost trimis la Berlin pentru o nouă misiune. Obiectivul era de data aceasta Japonia. După cum a declarat el însuși ulterior, misiunea sa era aceea de „a culege informații și de a verifica cu maximă atenție politica Japoniei, încercînd să intuiască dacă aceasta pregătea un atac împotriva Uniunii Sovietice".

Pericolul de a fi văzut în Germania după ce Hitler ajunsese la putere și după ce Gestapoul începuse să folosească toate armele poliției era mare. Se poate spune însă că toate acestea n-au făcut altceva decît să-i dezvolte lui Sorge dragostea pentru pericol, ceea ce era fundamental pentru activitatea sa viitoare. Aici s-a străduit și a obținut misiunea de corespondent în Japonia al periodicului „Täglische Rundschau", un cotidian al cărui redactor-șef i-a dat lui Sorge o scrisoare de prezentare pentru locotenent-colonelul Eugen Otto cu reședința în Japonia. Se asigurase, de asemenea, și cu calitatea de corespondent al ziarului „Börsen Zeitung", condus de dr. Walther Funk (unul dintre viitoarele mari personaje ale Germaniei naziste), și al revistei „Zeitschrift für Geopolitik" a profesorului Karl Haushofer, teoreticianul politicii de expansiune nazistă. Sorge a fost unul dintre cei mai autoritari colaboratori ai acestei reviste, care i-a publicat în răstimp de patru ani opt articole importante de economie și de politică trimise din China și din Japonia. Haushofer i-a dat și el scrisori de recomandare pentru ambasadorul german la Tokio și pentru ambasadorul japonez la Washington.

Dar acțiunea cea mai îndrăzneață și riscantă a lui Sorge a fost aceea de a se prezenta la poliție pentru a obține un pașaport german. Încă și astăzi este învăluit în mister modul cum a reușit să obțină documentul în condițiile în care desfășurase activitate subversivă în Germania înainte de a pleca în Uniunea Sovietică. Poate că investigațiile nu au fost făcute cu atenția cu care ar fi trebuit sau poate Sorge a reușit să găsească sprijin și recomandări și în acest caz. Cel mai mare curaj l-a avut însă cînd a cerut să fie primit în Partidul nazist. În anul următor, el sosea în Japonia cu carnetul de partid în buzunar.

Pentru destinația Tokio, Richard Sorge părăsea Germania la sfîrșitul lunii iulie și se îmbarca la Cherbourg pentru New York. În Statele Unite s-a apropiat de ambasadorul japonez, obținînd astfel alte scrisori de recomandare pentru personalități de prestigiu din Tokio. În sfîrșit, s-a îmbarcat pe o navă la Vancouver și a ajuns la Yokohama la 8 septembrie 1933. La Tokio s-a instalat la hotelul „Sanno" și apoi la „Meguro". S-a prezentat la ambasada germană, unde s-a întîlnit cu noul ambasador german, dr. Herbert von Dirksen, și pe urmă s-a dus la Oficiul de informații al Ministerului de Externe japonez, unde l-a cunoscut pe Amau Eiji, șeful acelui oficiu, și unde a luat contact cu diferiți gazetari japonezi și străini.

În primele luni s-a documentat asupra Japoniei şi a stabilit raporturi amicale cu membrii coloniei germane din Tokio, iar în octombrie a început organizarea reţelei sale de spionaj. Primul personaj de care s-a apropiat a fost un radiotehnician cu numele Wendt (conspirativ „Bernhardt") care s-a preocupat de instalarea unei staţii clandestine de radio. Pe urmă a luat contact cu Branko Vukelici, un croat născut în 1904, care trăia la Tokio din 1933, împreună cu soţia lui daneză, Edith Olson, şi cu fiul său din prima căsătorie, Paul. Acoperirea sa în Japonia era de corespondent al săptămînalului francez „Vu" şi al ziarului iugoslav „Politika".

Un alt membru al grupului lui Sorge a fost japonezul Yotoku Miyagi. Acesta se născuse în Insula Okinava, în 1903, suferise de tuberculoză şi în 1919 se stabilise la Los Angeles, lîngă tatăl său. Aici, după ce a luat lecţii la o şcoală de arte şi a lucrat într-o fermă, a deschis în 1926 un restaurant, denumit „The Owl", care a devenit repede sediul unei organizaţii cu tendinţe comuniste. În primii ani ai şederii sale în Statele Unite, Miyagi a locuit la o japoneză care închiria camere mobilate, o oarecare Kitabayashi Tomo. În 1931, el s-a înscris în Partidul comunist din S.U.A. şi doi ani după aceea, apropiindu-se de agenţii Cominternului, a fost invitat să se transfere, pentru o misiune, în Japonia.

La Tokio, unde exercita profesiunea de pictor, l-a întîlnit pe Sorge în decembrie 1933, la galeria de artă „Ueno". Sorge i-a indicat să reia contactele cu vechiul său prieten, Ozaki Hotsumi. În primăvara anului 1934, Miyagi s-a prezentat la redacţia „Asahi Shimbun" din Osaka şi i-a dezvăluit lui Ozaki că Johnson (acesta era unul dintre numele folosite de Sorge în precedenta misiune din China) dorea să reia raporturile cu el. Cîteva zile după aceea a avut loc o întîlnire între Ozaki şi Sorge, în grădina zoologică din Nara, unde japonezul a acceptat să devină informator.

La Tokio, Sorge s-a stabilit la Nagasaka-Sho, în cartierul Azabu, o zonă locuită de marea burghezie a oraşului. În casă şedea îmbrăcat ca un japonez şi se întîlnea frecvent cu o fată indigenă, Miyake Hanako-San, care a devenit amanta şi tovarăşa sa definitivă de viaţă.

Sorge îşi petrecea zilele documentîndu-se, făcînd frecvente călătorii sub motivul activităţii sale jurnalistice şi frecventînd asiduu ambasada germană şi o întreagă serie de restaurante şi cluburi. La reprezentanţa diplomatică germană se bucura de înaltele consideraţi ale ambasadorului, care îl con-

sulta des, și devenise, totodată, confidentul colonelului Eugen Otto, numit atașat militar pe lîngă ambasadă. L-a cunoscut, de asemenea, pe noul atașat naval, căpitanul Paul Wenneker, cu care a făcut tot posibilul să se împrieteneascǎ. În mediul gazetăresc, Sorge a avut raporturi optime cu prințul Albrecht von Urach, trimisul ziarului nazist „Völkischer Beobachter", și se menținea în contact permanent cu alți colegi, frecventînd mai presus de altele două localuri germane : restaurantul-berărie „Rheingold" și cafeneaua „Fledermaus", unde fiecare putea cumpăra la alegere bere din abundență și să se îmbete. Această viață strălucitoare, aproape boemă, a devenit o comodă acoperire în plus pentru Sorge, care ajunsese astfel să fie în măsură să țină sub control toată colonia europeană din Tokio și să obțină informații interesante de la fiecare membru al ei. Rezultatul a fost o lungă serie de mesaje transmise la Moscova, care relatau zi de zi dezvoltarea latentului conflict ruso-nipon, cu scopul precis al ocupării liniei ferate orientale chineze din Manciuria, și care înregistrau cu aceeași grijă raporturile dintre ambasada germană și guvernul japonez.

Mecanismul rețelei lui Sorge funcționa minunat : Miyagi și Ozaki furnizau informații grație tuturor discursurilor interminabile ale politicienilor japonezi, Sorge culegea date inclusiv din ambasada germană, iar Branko Vukelici microfilma toate documentele secrete. Unica defecțiune o constituia Bernhardt, radiotelegrafistul. Sorge decisese să renunțe la el, motivînd că era inadaptabil la acest fel de muncă și foarte înclinat spre băutură.

În mai 1935, Sorge a întrebat Moscova dacă poate să revină acasă pentru a raporta și pentru a face planuri de viitor. I s-a aprobat și astfel a plecat în Statele Unite, de unde a trecut în Franța și apoi în Austria, Cehoslovacia, Polonia și, în sfîrșit, în iulie era la Moscova. Și-a întocmit raportul și l-a prezentat noului șef al Biroului 4, generalul Semion Petrovici Urickîi. Cu această ocazie a raportat dacă îl poate înlocui pe istovitul Bernhardt cu vechiul său prieten, Max Klausen, și dacă poate fi autorizat să întrețină cu ambasada germană raporturi particulare.

„Mi s-a dat permisiunea — a relatat mai tîrziu Sorge — de a furniza ambasadei germane un oarecare număr de informații, în scopul de a-mi întări bunele mele relații cu personalul de conducere al acesteia. Mi-a fost lăsată mie decizia privind modul de transmitere și în ce moment să o fac. Am promis la Moscova că mă voi limita la minimum posibil".

Două luni mai tîrziu, în septembrie 1935, Sorge era din nou la Tokio ; Klausen a sosit în noiembrie, iar soția sa, Anna, rămasă la Moscova, avea să vină anul următor.

Prima faptă importantă recepționată și transmisă de Sorge a fost evenimentul de la 26 februarie 1936, cînd un grup de tineri ofițeri din armata japoneză a încercat o lovitură de stat, care, însă, a eșuat. Pentru acest eveniment, Sorge a lucrat simultan la trei stăpîni : raportul cel mai presant și profund i-a trimis la Moscova, un altul l-a predat ambasadorului german la Tokio, de la care a ajuns la Ministerul de Externe, la Berlin, iar al treilea i-a servit pentru a redacta un foarte lucid articol apărut în numărul din mai al periodicului „Zeitschrift für Geopolitik".

Succesul acestui articol a determinat numirea lui Sorge în calitate de corespondent al periodicului „Frankfurter Zeitung", considerat pe atunci cel mai faimos cotidian din Germania. Titlul de corespondent al acestui ziar l-a ridicat pe Sorge pe primul plan printre ziariștii străini prezenți la Tokio. Colaborarea sa a început în aprilie 1936 și avea să se termine în octombrie 1941, odată cu arestarea lui.

O evoluție ascendentă a cunoscut și Hotsumi Ozaki. Din ziarist, el a devenit consilier politic al guvernului, adică omul care cunoștea din imediata apropiere tot ceea ce Consiliul de Miniștri japonez pregătea. Ozaki raporta lui Sorge, cu maximă clarviziune, evoluția faptelor ce duceau Japonia încet, dar sigur, la război împotriva Statelor Unite.

În 1936, Sorge a transmis ample informații asupra convorbirilor care aveau loc între germani și japonezi în vederea încheierii unui pact antisovietic. În 1937, odată cu explozia conflictului dintre Japonia și China (la 7 iulie), el a fost în măsură să prevadă — împotriva părerii experților occidentali — că acest război va fi îndelung și dificil și să informeze Moscova asupra situației armatei japoneze și a programelor ei de întărire. Cînd în iulie 1937 prințul Konoye a fost numit prim-ministru, rețeaua lui Sorge obținea prin Ozaki informații de primă mînă.

În aprilie 1938, Sorge a avut un grav accident de circulație : plecînd de la un chef ce avusese loc la restaurantul „Rheingold" s-a suit pe motocicletă, dar după mai puțin de vreo sută de metri s-a izbit cu capul de un zid din apropierea ambasadei americane. Imediat a fost dus la spital în stare gravă, dar a avut totuși forța să-l avertizeze pe Klausen ca materialele și dosarele confidențiale din locuința lui să le în-

depărteze în mare grabă, pentru a nu fi descoperite de poliție în cazul unei eventuale percheziții.

În aceeași perioadă, Sorge a trebuit să se ocupe de cazul generalului Ljuskov, care traversase granița manciuriană predîndu-se armatei japoneze. În timpul interogatoriilor la care a fost supus, Ljuskov a relevat existența unei stări de spirit necorespunzătoare în cadrul armatei sovietice staționate în Asia, datorită epurării unor cadre. Guvernul japonez a permis ca Ljuskov să fie interogat și de germani și, în acest scop, a sosit la Tokio colonelul Greiling, trimis de Canaris pentru a reține toate amănuntele posibile. Raportul cu privire la interogatoriu, care dezvăluia unele nemulțumiri din armata sovietică, precum și slăbiciunile sistemului de apărare sovietic în Extremul Orient, a fost arătat de către colonelul Scholl, de la ambasada germană, lui Sorge, pentru a-l cunoaște și a-și da părerea. Sorge a profitat de aceasta, l-a fotocopiat și apoi la transmis la Moscova.

Era vorba de un document foarte important, care dezvăluia japonezilor și germanilor tăria și dislocarea trupelor sovietice ; cunoașterea lui a permis Moscovei să remedieze situația, eliminînd militarii suspecți și întărind aliniamentul la granița cu Coreea și Manciuria. Două ciocniri armate care au avut loc între sovietici și japonezi la aceste frontiere, terminate cu victoria primilor, i-au convins pe niponi că relatările lui Ljuskov puteau să nu fie atît de importante cum păreau în primul moment.

În acest timp, Eugen Otto devenea ambasadorul Germaniei la Tokio și acest element nou avea să faciliteze și mai mult munca lui Sorge. La începutul celui de-al doilea război mondial, după ce refuzase în mod repetat propunerile de a face parte din personalul ambasadei, Sorge a acceptat sarcina de a redacta materiale pe baza comunicărilor provenite din Berlin, care erau în mod regulat difuzate la ziariști. Este evident că prin munca de triere a informațiilor ce trebuiau supuse aprobării ambasadei înainte de a fi publicate, Sorge avea posibilitatea de a cunoaște multe lucruri cu caracter nepublic, fără ca aceasta să reprezinte vreo violare a secretului profesional. Buna întrebuințare pe care el o dădea acestor informații, ca și convorbirile periodice cu ambasadorul asupra problemelor mai delicate făceau, natural, parte din profesia sa de spion.

Excelenta rețea creată de Sorge avea să furnizeze Moscovei, în avanpremieră, în primăvara anului 1941, informația

asupra proximei invazii germane împotriva U.R.S.S. Sorge a putut raporta la Moscova că atacul va începe la 20 iunie, că era posibil să fie cu o zi, două, mai tîrziu, dar că pregătirile erau acum terminate și că la frontiera lor orientală germanii masaseră 170—190 de divizii. „Nu va fi — spunea raportul — nici ultimatum, nici declarație de război. Urma, conform planurilor germane, ca Armata Roșie să fie zdrobită și regimul sovietic doborît, în timp de două luni".

Moscova nu a acordat atenția cuvenită acestor informații și după aceea, cînd atacul a avut loc exact la 22 iunie, Sorge, Ozaki și Klausen se întrebau, pe bună dreptate : „De ce Stalin nu a reacționat ?" Dar, în acest timp, se conturau alte evenimente importante, printre care eventualitatea ca Japonia să declare război Statelor Unite și să se decidă definitiv de a nu ataca Uniunea Sovietică. Atenția lui Sorge și a colaboratorilor săi a fost îndreptată în întregime spre clarificarea acestor aspecte. Contribuția lui Ozaki avea să fie foarte prețioasă, deoarece a putut să-l informeze pe Sorge cu concluziile la care ajunsese conferința imperială din 2 iulie 1941. Japonia urma să declare mobilizarea generală, pentru a fi gata pregătită în orice eventualitate, atît în nord, cît și în sud, menținînd o perfectă neutralitate cu Germania și cu U.R.S.S.

La sfîrșitul lui august, Sorge era în măsură să raporteze următoarea informație Moscovei : „La conferința Înaltului comandament nipon s-a decis să nu se declare război în acest an. Repet : s-a decis să nu se declare război contra Uniunii Sovietice". De asemenea, asupra convorbirilor care începuseră în acel timp între Japonia și Statele Unite, Sorge a putut să furnizeze informații precise tot datorită lui Ozaki.

În sfîrșit, la 4 octombrie, un mesaj transmis la Moscova dădea un cadru precis și complet al situației : „Următoarele informații obținute din diferite surse oficiale japoneze confirmă că dacă pînă la 15 sau 16 ale lunii curente nu se va ajunge la un răspuns satisfăcător din partea Statelor Unite la cererile Japoniei, va urma o demisie generală sau o drastică reorganizare a guvernului nipon. În ambele situații, războiul cu Statele Unite se va declanșa ori luna aceasta, ori în cea care urmează. În ce privește Uniunea Sovietică, persoane autorizate sînt de părere că dacă Germania va învinge, Japonia se va putea asigura în viitor în Extremul Orient în ceea ce o interesa și, de aceea, nu consideră că ar fi necesară pornirea războiului antisovietic. Oricum, dacă conflictul cu

America este o chestiune avansată în sud, sînt mult mai importante problemele din nord".

Acest mesaj concluziona practic misiunea grupului lui Sorge în Japonia. „Eu însumi, avea să declare Sorge, mai tîrziu, sînt surprins de a fi reușit să desfășor peste ani o muncă clandestină fără a fi descoperit. Cred că grupul meu (inclusiv membrii lui străini) și cu mine am scăpat pentru că aveam ocupații legale care ne asigurau o bună poziție socială și pentru că inspiram încredere. Cred că toți membrii grupurilor de spionaj ar trebui să aibă ocupații de ziariști, misionari, reprezentanți comerciali și altele asemănătoare. Nu mă temeam că munca noastră secretă ar ieși la iveală din cauza colaboratorilor mei europeni. Pe mine mă preocupa mai mult posibilitatea de a fi descoperiți datorită greșelilor agenților noștri japonezi și tocmai de aceea cel mai atent eram la întîlnirile cu ei".

În cele din urmă japonezii au reușit să descopere din pură întîmplare rețeaua de spionaj a lui Sorge. Poliția încerca permanent să identifice membrii Partidului Comunist Japonez ; de la o arestare la alta, de la o mărturisire la alta, a ajuns să o interogheze și pe Kitabayashi Tomo, femeia care cu mai mulți ani înainte închiriase la Los Angeles camere pictorului Yotoku Miyagi. Ea a lăsat să-i scape numele de Miyagi, cunoscînd simpatiile lui față de Uniunea Sovietică și nu pentru că l-ar fi suspectat ca membru al organizației de spionaj. Miyagi a fost arestat la 11 octombrie ; în timpul percheziției apartamentului său a fost găsită copia unui memorandum confidențial de la Societatea feroviară din Manciuria meridională. Cerîndu-i-se explicații asupra acestui document, Miyagi a înțeles că fusese descoperit. Surprins asupra faptului, de disperare, s-a aruncat de la fereastră, dar crengile unui copac au atenuat căderea, care s-a terminat doar cu fractura unui picior. Supus la interogatorii aspre, fizicul său ros de tuberculoză a cedat. La 12 octombrie a furnizat poliției lista completă a tuturor membrilor grupului lui Sorge.

Numele care a surprins cel mai mult a fost al lui Ozaki, pentru că acesta nota secretele primului ministru. Lunga serie de arestări a început cu el și la 15 octombrie poliția avea mărturisirile acestuia și suficiente elemente pentru a pune mîna pe Sorge. Totuși, o oarecare incertitudine exista, deoarece Sorge era practic considerat ca făcînd parte din ambasada germană și arestarea sa ar fi putut provoca un incident diplomatic. Dar, la 16 octombrie, guvernul Konoye a căzut și

ministrul justiției, Iwamura Michio, reconfirmat în noul guvern Tojo, nu a mai stat în cumpănă și a semnat mandatele de arestare pentru Sorge, Klausen și Vukelici.

În seara zilei de 17 octombrie a avut loc ultima întîlnire între cei 3 agenți. În dimineața următoare, Sorge a fost ridicat de la domiciliul său sub motivul că ar fi vorba de vechiul accident de motocicletă și a fost dus imediat la închisoarea preventivă din Sugamo. Max Klausen și Branko Vukelici au fost arestați concomitent, în timp ce Anna Klausen a căzut în plasa poliției o zi mai tîrziu.

La 22 octombrie, știrea arestării lui Sorge a explodat în ambasada germană din Tokio, stîrnind stupoarea generalului Eugen Otto, care era convins că este vorba de o eroare sau de o conjurație urzită de cercuri japoneze filoengleze.

Răspunsurile primite la detaliile cerute i-au permis ambasadorului Eugen Otto să cunoască realitatea că arestarea lui Sorge și a lui Klausen (și el cetățean german) se datora acuzației de a fi menținut legături cu inamicul, cu ajutorul unor japonezi. La Berlin, știrea a suscitat, de asemenea, o enormă uimire, pentru că Sorge era cunoscut ca un nazist sigur și fidel și pentru că activitatea sa de corespondent al cotidianului „Frankfurter Zeitung", desfășurată cu o excepțională competență, l-a pus întotdeauna mai presus de orice posibil suspect.

La 25 noiembrie, ambasadorul german a intrat, în sfîrșit, în posesia unui extras cu rezultatele anchetei preliminare, care rezuma mărturisirile lui Sorge. Extrasul a fost trimis la Berlin neînsoțit de nici un comentariu. „Din septembrie 1933, învinuitul Richard Sorge a ascuns activitatea sa ilegală, manifestîndu-se ca om al partidului nazist și corespondent de presă, în timp ce, în realitate, a organizat o rețea clandestină de spionaj, sub conducerea Cominternului, cu ajutorul unui cetățean iugoslav, Vukelici, și a unor cetățeni japonezi și străini. A cules o mare cantitate de informații asupra problemelor militare, politice și economice privitoare la Japonia și le-a raportat la Comintern, printr-un emițător radio și prin alte mijloace".

Instrumentarea procesului intentat lui Sorge și tovarășilor săi a durat peste un an și a sfîrșit în dosarul judecătorului Nakamara, la 5 decembrie 1942. Zece zile după aceea, toate documentele au fost trimise înapoi judecătorului de instrucție, spre completare. Procesul lui Ozaki a început în aprilie 1943, iar cel al lui Sorge o lună mai tîrziu. Apărarea a fost

încredințată avocatului Nakamura, dar speranțele lui Sorge de a se salva au fost repede spulberate de acuzare: divulgarea de secrete de stat. Pedeapsa era moartea. Ministrul public a luat în seamă lunga activitate de spionaj a lui Sorge, prin care acesta dezvăluise Moscovei planurile de expansiune japoneze spre sud, de amînare a atacului asupra U.R.S.S. și de pregătire a celui de la Pearl Harbour.

Ultima ședință a procesului a avut loc în fața Curții districtuale din Tokio, la 29 septembrie 1943 și s-a terminat cu condamnarea la moarte a lui Sorge și Ozaki, muncă silnică pentru Max Klausen și Vukelici și 3 ani închisoare pentru Anna Klausen. Miyagi murise de tuberculoză înainte de a se da sentința. Atît Sorge, cît și Ozaki au făcut recurs, dar Curtea supremă a respins cererile lor la 20 ianuarie și, respectiv, 5 aprilie 1944. Pînă la sfîrșit, Sorge a tot sperat să se salveze. Dar nu s-a reușit ca spionii condamnați la moarte să fie schimbați cu alții sau cu prizonieri. Dimpotrivă, nu se întrevedea nici o șansă în acest sens.

La 7 noiembrie 1944 a avut loc, în sfîrșit, execuția. Dimineața devreme, guvernatorul închisorii din Sugamo s-a prezentat în celulele lui Sorge și Ozaki, pentru a-i anunța oficial că se va proceda la spînzurare. I-a venit rîndul întîi lui Ozaki, căruia i s-a permis recitarea unei rugăciuni în fața unei statui a lui Budha. Apoi, după ce corpul lui Ozaki a fost luat din ștreang, lațul a fost pus împrejurul gîtului lui Sorge. Peste 16 minute, medicul legist constata moartea. Vukelici a murit de pneumonie în penitenciarul din Abashiri, în ianuarie 1945, în timp ce Max și Anna Klausen, eliberați de americani la 9 octombrie 1945 din închisoarea din Akira, s-au refugiat în Uniunea Sovietică, împreună cu soția și copilul lui Vukelici.

Istoria lui Sorge merită însă un epilog. Mormîntul său anonim din cimitirul din Zoshigaya a fost descoperit de ultima sa tovarășă de viață, japoneza Miyake Hanako-San, care i-a mutat osemintele în cimitirul din Toma, lîngă acelea ale lui Miyagi și Ozaki.

Piatra funerară a lui Sorge are săpată pe ea acest text: „Aici este înmormîntat un erou care și-a sacrificat viața luptînd împotriva războiului"...

CUPRINSUL

Redactor: cpt. VASILE GHEORGHE
Tehnoredactor: serg. maj. COSTEL CRIȘAN

Comanda nr. 446 930 Dat la cules 19.04.1977
R. M. nr. 532 Bun de tipar 14.07.1977

Lucrarea conține 84 de pagini